

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2 10 "

Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "

Pentru România și
 America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Bathyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Spre popor

(c) Cu cât intri mai des în mijlocul poporului, cu atât mai mult te întărești în convingerea că cea mai înaltă înțelepciune politică el ți-o poate da. Căutându-i și cunoscându-i pe ei, va înceta pentru unii încrederea oarbă pe care o dau momentele sărbătorești, străine de realitate și vorbele mari certate cu ea — iar pentru cei mai mulți dintre noi va crește încrederea în puterile proprii, încredere care niciodată nu se poate câștiga între cei patru pereți.

Înainte de activitate, tot schimbul de idei și de simțăminte între intelectuali și popor, se făcea prin cele câteva gazete, redactate și ele cu mijloacele de pe vremuri — și nu între intelectuali și popor, ci între conducere pe deoparte și cei doi trei cetitori de jurnale ai satelor, de pe alta. Satul stă deoparte, străin de pulsul comun al luptelor și nădejilor noastre, străin de conștiința românească mântuitoare, de numărul și puterea noastră.

Astăzi, când popoare stăpâne pe soarta lor se conduc prin conlucrarea conștiință a tuturor, începând cu cel înarmat cu toate armele timpului și sfârșind cu acel care nu-și are decât palmele, — noi, Românii din Ungaria și Transilvania, cari suntem un popor asuprit și un popor de țărani, suntem datori a ne căuta puterile la izvorul lor.

Sunt nenumărate și incalculabile rezultatele pe cari aceste adunări de popor le pot da. Cine poate să intre în ascunzișurile sufletului omenesc, pe căile sufletelor simple și curate ale țaranilor noștri,

și să recunoască atâtea frământări, cu toate repercuterile lor?...

Dându-i încrederea și prietenia ta, îl câștigi pe el întreg; faci din fiecare un apostol al cauzei, un biciuitor al păcatelor și slăbiciunilor.

Dacă am socoti numai câștigul ce-l are presa din aceasta propagandă, și tot ar trebui să credem răsplătite ostenele. Celce a intrat în luptă vrea să cunoască și pregătirile luptei și răsunetul ei, — iar din presă trebuie să știm să facem o a doua școală pentru poporul nostru, precum din popor trebuie să știm face (vom face!) judecător al tuturor păcatelor și păcătoșilor noștri, cari, în momentele cele mai grele își ridică capul prin toate părțile țării primejduind școale și atâtea alte din puținele bunuri ale poporului nostru.

Și atunci ne vor îndemna ei la muncă, ne vor chema ei la luptă cum au făcut-o Duminecă Românii vrednici și mândri din Igriș.

Cu ce putem răspunde noi, acei cari avem cinstea să ne chemăm avant-garda luptelor neamului nostru; cu ce putem răspunde noi la pregătirile princiare, pe cari un sat ni-le face în numele cauzei neamului nostru; cu ce putem răsplăti florile copilelor gătite de mare sărbătoare; cu ce strigătele de însuflețire ale copiilor abia intrați în școală?... Cu toată jertfa ostenelelor și timpului nostru, al acelora cari n'avem dreptul a ne codi.

Dorim, ca fapta igrișenilor să fie o pildă pentru alți săteni, în mijlocul cărora vrem să mergem cu aceiaș dragoste. Un alt sat din comitatul Torontal ne chiamă.

După el să vie altele. În ținuturile românești, pe unde nu se găsec Igrișuri, frunțașii au cuvântul.

Adunările de popor în stil mare sunt împreunate cu atâtea greutăți și deci așa de rare. Și cine știe dacă rezultatele lor în formarea conștiinței mulțimilor sunt atât de însemnate? Adunările din sat în sat sunt mult mai efective.

Iar cine a pornit la drum nu se uită împrejur la ceice se codesc ori pregeță...

Discursul

deputatului dr. Ștefan C. Pop

rostit în ședința de azi a Camerei ungare la bugetul
 ministerului de agricultură

Azi s'a rostit din nou un discurs românesc în Camera-Ungară. Și-a ridicat cuvântul d. deputat dr. Ștefan C. Pop și a ținut să arate în special mizeriile locuitorilor români din munți. A accentuat stările insuportabile, la cari sunt osândiți locuitorii din Munții-Apuseni prin aplicarea imposibilă a legilor silvice. A înfierat deputatul român barbaria, cum se pedepesc în chipul cel mai volnic și fără nici un temeiu bieții săteni pentru transgresiuni silvanale, pe cari de cele mai multe ori nici nu le săvârșesc.

Vorbirea deputatului nostru a făcut adâncă impresie asupra Camerei. Deputații erau foarte impacienți și dușmănoși față de expunerile obiective ale deputatului român.

Afirmarea d-lui dr. Șt. C. Pop, că în unele locuri fibraele scriu pedepsele pe blanchete înainte pregătite fără nici o pro-

Matineuri literare

De dr. Horia Petra-Petrescu.

Am pledat luna trecută într-o conferință ținută sub auspiciile „Asociațiunei“, în Brașov, pentru inaugurarea unei serii de serate literare-declamatorice-muzicale aranjate *sistematic*. Motivarea și desvoltarea ideii o vor ceti-o cetitorii în conferința, care voiu da-o publicității.

De astă-dată vreau să ilustrez planul meu cu un exemplu. Ideia mea nu este originală și nici n'are pretenția să fie. Astfel de serate se țin cu sutele și cu miile în țările civilizate. E vorba să se găsească și la noi o mână dibace, care să aranjeze cu conglăsuirea majorității românești a orașului — de totalitatea Românilor nu se poate vorbi la noi, căci suntem Români! — astfel de matineuri.

Iată aici o scurtă conferință, care nu ține mai mult de 10—15 minute, cetită la un „matineu“, în teatrul din *Düsseldorf*, („Düsseldorfer Schauspielhaus“) din partea scriitorului german *Herbert Eulenberg*. Aceste conferințe s'au ținut la îndemnul artistei dramatice *Louise Dumond*, de pe catedra așezată pe scenă, înainte de a se fi reprezentat părți remarcabile din autorii aleși și bucăți muzicale, dacă au scris poezii, cari au fost puse pe note.

Ca cetitorii să aibă o idee despre aceste matineuri reușite, la cari participă, *Dumineca după prânz*, în preponderanță muncitori și ofi-

cianți, cari muncesc toată săptămâna și vor să se recreieze odată pe săptămână, amintesc numele autorilor despre cari s'a vorbit publicului *neinițiat în literatură* și reproduc un *program* al unui matineu de acestea.

S'a vorbit despre *Hans Sachs*, despre *Gryphius*, *Lessing*, *Goethe*, *Schiller*, *Jean Paul*, *Kleist*, *Grillparzer*, *Hebbel*, *Chamisso*, *Heine*, *Brentano*, *Mörike*, *Platen*, *Immermann*, *Fontane*, *Rückert*, *Geibel*, *Busch*, *Homer*, *Cervantes*, *Shakespeare*, *Luther*, *Assisi*, *Dante*, *Michaelangelo*, *Boccaccio*, *Giordano Bruno*, *Mhière*, *Zola*, *Gobineau*, *Maupassant*, *Byron*, *Wilde*, *Dostojevsky*, *Ibsen*, *Bismarck*, *Schopenhauer*, *Nietzsche*. Toate aprecierile acestea au fost adunate într'un volum din partea autorului, *Eulenberg*, și au avut un succes remarcabil și în forma lor cea nouă — tipărite.

Era vorba d. e. într'un matineu să se arate publicului german viața culturală-dramatică a celor mai mari scriitori dramaticei înainte de epoca de aur a literaturii germane. Iată programul:

Teatru vechiu german:

Hans Sachs (1494—1576) și *Andreas Gryphius* (1616—1664).

1. Cuvinte introductive. (rostit de *H. Eulenburg*).

2. Farse umoristice scrise de *Hans Sachs*, fostul papucar și mare poet din *Nürnberg*. Re-date de un actor.

3. Cântece de ale *Mister singer*-ilor în felul cel vechiu de predare. Cântate de un cântăreț.

4. O piesă teatrală de *Hans Sachs*. Personae: . . . Nu dau mai multe amănunte deocamdată. Cetitorul va putea pricepe că *după acelaș principiu* vom putea înjgheba și noi matineuri de acestea, vorbind de *Negruzzi*, *Alexandri*, *Eminescu*, *Alecu Russo*, *Bolintineanu*, *Coșbuc*, *Caragiale*, dând treptat-treptat o mulțime de îndemnuri nouă pentru literatură la noi.

Las să urmeze, după cum am spus traducerea unei vorbiri a conferențiarului german. Am ales-o aceasta fiindcă vreau să atrag totodată atenția cetitorilor asupra traducerii frumoase a d-lui *G. Bogdan-Duică* din *Hebbel*: „Inelul lui Ghighes“. Broșura se poate cumpăra pe un preț bagatel.*

Urmând principiului acestuia — de a atrage atenția în *forma aceasta* asupra operelor de valoare naționale și străine — cred că am putea ajunge mai ușor la rezultate mulțumitoare.

*

Să vă închipuiți pe orator la catedră. Vă rog dați-i întreaga ascultare.

5. *Frederic Hebbel*.

Cei mai mulți oameni se aseamănă în viață — e dureros, dar adevărat — tovarășilor lui *Odiseu* pe drumul pe dinaintea insulei sirenelor: au ceară în urechi, lopătează și mun-

Nota: *Hebbel*, „Inelul lui Ghighes“, tragedie, trad. de *G. Bogdan-Duică*. „Biblioteca pentru toți“, Nr. 615. (30 de bani).

cedură, a stărnit furtunoase contradicții din partea deputaților șovinști, cari țin să a-pere totdeauna pașalele lor turcești față de poporațiunea română a țării.

D. dr. Ștefan C. Pop a scos apoi la iveală marea nedreptate, ce s'a făcut locuitorilor din comitatele Brașov, Făgăraș și Sibiu, prin convenția vamală din anul 1910, care oprește pășunarea turmelor de oi pe teritoriul României, mai ales pe munții mărginași, unde de sute de ani își pășteau oierii noștri turmele lor. Lucrul acesta nu l-a cerut România, ci guvernul ungar l-a introdus în convenție cu vădita intențiune de a sărăci pe locuitorii români din comitatele sus-pomenite.

Atragem cu toată insistența atențiunea cetitorilor noștri asupra acestui discurs, pe care îl reproducem aci în întregime după notișele stenografice, cari ni-au sosit la redacție acum cu acceleratul de seara.

Iată discursul:

St. C. Pop: Onorată Cameră! Dacă e adevărat, că 75% din totalitatea locuitorilor profesază economia, cu atât mai adevărat este, că poporul românesc aproape exclusiv aceasta o cultivă. Iată împrejurarea ce mă îndeamnă să-mi ridic cuvântul la bugetul acestui rezort. Am avut prilej să aud programul d-lui ministru; am ascultat diferite păreri referitor la această vorbire de program; un ziar de seamă între altele zice, că vorbirea aceasta s'a spălăcit în seinăta amănuntelor. Eu însă consider de cea mai norocoasă idee d-lui ministru de a insista asupra amănuntelor neînsemnate în vorbirea sa de program, deoarece soluția fericită a părților, este totodată cel mai solid fundament al construcției întregi. În foarte multe chestii a dat d. ministru răspunsuri liniștitoare și eu, deși din punctul de vedere al situației mele politice resping bugetul, totuși declar, că observ un progres îmbucurător față de programul guvernului anterior.

La începutul domniei coaliției, ministrul de agricultură de pe atunci ne-a adresat un apel, să studiem relațiile și lipsurile economice ale poporului nostru, comunicându-i la rândul nostru păsurile, cari le va vindeca cu iubire părintească. Eu aveam ambiția să satisfac apelului d-lui ministru și luai hotărîrea să cercetez și studiez părțile cele mai părăsite și sărace ale Ardealului, așa numiții munți apuseni.

Despre rezultat raportasem aci în Cameră. Luptând cu multe greutăți am câștigat acte, cu

cari în mare parte adevăraș, cât sunt de deplorabile stările de acolo. D. ministru făcu promisiunea unei cercetări severe, la care o să primesc și eu invitare. Cercetarea s'a ordonat, poate s'a și efectuit, dar eu n'am primit niciodată ceva invitare, bietul popor însă m'a avizat telegrafice, că d. exmis ministerial umblase pe acolo.

Eu plecai deci la Câmpeni, de unde am scris niște epistole d-lui comisar ministerial, cerându-i să afe modalitatea, ca cercetarea să se facă în prezența mea. Rezultatul a fost, că nu-l întâlnisem pe d. exmis, dar fusei constrâns să aud aci în parlament acuza d-lui ministru, că eu am fost acela, care n'am luat parte la cercetare și a trebuit să iau la cunoștință constatarea laconică a guvernului, că cercetarea nu a aflat nici un motiv, care ar reclama o dispoziție a guvernului.

Să ating din nou chestiunea, mă constrânge împrejurarea, că călătoria de studii și amestecul meu a avut urmări foarte grave, întrucât sârmanii aceia au ajuns deatunci în o stare materială și mai dificilă.

Cercul Câmpeni din munții apuseni cuprinde 10 comune cu 40.000 locuitori. Proprietarul acestor comune era erariul, care de decenii nimicește pădurile de acolo, pe lângă că fabrica de celuloid din Turda înghița lemnul numaș. Lemnul ce rămâne l-au închiriat la speculanți, astfel, că bieții munteni cari în cadrele industriei casnice fabricau obiecte foarte folositoare, mereu și-au pierdut câștigul, neavând la dispoziție nici chiar atâta lemn, cu cât să-și fi putut continua meșteșugul. Cu prilejul segregăției apoi le deteră pădurile exploatate, iar deoarece izlaz nu le puteau pune la dispoziție, promiseseră, că le vor da, când se va aranja Magura splendidă, unde sunt aproape 40.000 jughere pășune de munte. Asta o așteaptă și azi, căci erariul până acum nu a luat nici o dispoziție în privința aceasta.

Bietul popor, care trăiește în codrii, între arborii superbi, suferă frig, neavând lemne de încălzit. Mortalitatea crește înspăimântător din an în an, iar locuitorii emigrează.

Luându-și cineva osteneală, să traverseze acel ținut, s'ar convinge, că nu cuvântul meu debil, dar nici chiar peana măeștră a lui Emil Zola, ori a lui Nicolau Bartha n'ar fi destul de puternică să zugrăvească mizeria ce-l stăpânește.

Ca un fel de imputare ni s'a aruncat acuza că suntem indolenți și nu ne folosim de favorurile statului. Să mă iertați, dar poate nimeni n'a suplicat așa stăruitor ca acești oameni cari de căteori cereau totdeauna primiau răspunsul categoric „non possumus”. Când a văzut preotul, învățătorul, primarul, că existența poporului devine din ce în ce mai iluzorie, că mizeria zilnic crește și mortalitatea se potențează, înaintaseră

ministrului o rugare. Aceasta a parcurs toate autoritățile și dela protopretore până la viceprefect, dela prefect până la consilierul ministerial toți promiseseră că se va împlini rugarea, abia la forul suprem s'a vădit că satisfacerea acestei rugări e imposibilă.

Cu toate, că rugarea acelor oameni era atât de simplă. Au cerut, că pășunatul de munte să li-se dea pe lângă o anumită taxă stabilă și hotărîită: au cerut, ca pentru industria de lemne să se pună o anumită taxă pe lemne, au cerut, ca acelea să li-se asigure lor și să nu se dea întreprinzătorilor, cari fără cruțare exterminază pădurile. Au arătat, că mii și mii de oameni trăiesc din fireze; au cerut, că pădurea să nu se dea altora, ci lor. Rugările acestea ale lor au fost respinse, deși ele au fost înaintate de mai multe ori.

Onorată Cameră! Acestea sunt astfel de simptome, cari pe mine ca om, la prima vedere m'au înspăimântat. Am văzut, că acolo iarnavara în odăile mucegăite oamenii nu au cu ce să-și acopere copiii.

Intre astfel de împrejurări deci unui ministru nu i-ar fi fost permis să porceadă așa, cum a porces antecesorul d-lui ministru, față de mine, că din tot lucrul a făcut chestie politică. Subalternii ministrului la banchetele obicinuite au accentuat, că: Las', că vom arăta, că din rugarea lui Pop Cicio nu se va alege nimic!

Onorată Cameră! Durere, aceasta așa s'a întâmplat. Apoi culmea durerii a fost aceea, când după părerea mea erariul pe baza nefericitului art. de lege XIX din 1898 pădurea foștilor urbarialiști a dat-o în mâna statului. Statul jertfește sume enorme pentru administrarea aceasta, căci doară și în bugetul din anul acesta numai pentru administrarea acestor păduri sunt preliminate aproape 1,240.000 coroane. Și deși s'a preliminarat, că se vor da îndărăt, zău, acelea nu se vor da îndărăt; deci statul cu jertfe enorme susține administrarea aceasta, fără ca ea să aducă urbarialiștilor nici cel mai mic folos.

Onorată Cameră! Se întâmplă și aceea, că comunele urbarialiste trebuie să contribuie cu sume însemnate la fondul și cheltuelile pădurilor. Am experiat, că însuși erariul s'a întabulat până la suma de 1200,1500 și 1600 coroane, și a publicat și licitație. (Mișcare în dreapta). Nu a ținut licitația, dar a fost fixată. Deci statul, erariul ia în administrația sa pădurile acelea, cari respectivilor nu le aduc nici un câștig, nici măcar atâta cât să plătească contribuțiunea și cheltuelile la fondul pădurilor, și pierd și aceea, ce au.

Mai este apoi, on. Cameră, în părțile acelea un regulament de păduri. Este un regulament, prin care oamenii sunt siliți să planteze arbuști pentru

cesc din greu și nu dau ascultare chemărilor ademenitoare a cântecelor muzelor, cari plămesc muzică din ghicitorile existenței. Ei privesc mirați, țintă, fără să priceapă pe *geniul*, care asemenea lui Odiseu legat în mijlocul corăbiei lor se sbate sub puterea muzicii fermecate, de bucurii sufletești și de chinuri.

Așa a stat și Frederic Hebbel în timpul său, legat strâns de natura sa, neînțeles de majoritatea contemporanilor, unul care se chinuia pe sine însuși. Astfel s'a coborât, în mijlocul unor suferințe laocoonice, pe tărâmul morții.

Există și astăzi destui oameni, cei mai mulți *sătui*, cari susțin că numai suferințele cele mari cresc pe adevăratul artist și că un poet adevărat trebuie să-și roază unghiile de foame, înainte de toate, ca să poată juca și sări mai târziu cu atât mai bine. Exemplul lui Hebbel, singur chiar numai exemplul acesta, ar putea să închidă gura batjocoritorilor acestora, odată pentru totdeauna: în decursul vieții sale întregi a avut Hebbel să suferă din cauza grozavei mizerii din tinerețea trăită cu de-a sîla într'un târgușor neprietenos din Holstein (nordul Germaniei) după când foame și suferind umiliri nenumărate, ca fiu al unui zidar sărac.

N'a fost atât de norocos și n'a avut nici constituția trupească a unui alt parvenit, care era, nu-i vorba, fiul unui burghez și a avut prin urmare să suferă mult mai puțin. Mă gândesc la Napoleon. Acesta povestea bucuros în prezența regelui Prusiei și a împăratului Rusiei de

timpul, când era sublocotenent de artilerie. (Vă puteți închipui fețele marilor potențați!). Lui Hebbel nu i-a fost dat mai târziu, când i-a mers bine și când a avut puțină să mănânce să se sature și să se îmbrace cinstit, nici chiar atât: să fie mândru de schimbarea aceasta, fără de a fi silit să simțească toată amărăciunea. L'a chinuit mai mult decât a putut și a vrut să se tânguiască, simțământul că a fost un *proletar* — simțământ, care poate fi înțeles numai de unul osândit la aceiaș soartă.

Să ni-l închipuim cum se afla cu statura sa înaltă, încovoiată, cu oasele sale țărănești și cu mâinile sale roșii, cari înghețau de atâtea ori, odinioară, în saloanele aristocraților vienezi bogați și blazați. Aristocrații îl confundau mereu cu scriitorul german Hebel, ei, cari nu cunoșteau ce va să zică foamea și cari își simțiau stomacul doar numai dacă ar mânca *prea* mult. Tocmai viața din Viena, orașul acesta molatec și pofitor de plăceri, trebuie să-i fi amintit mereu mizeria neagră din copilărie, când au fost siliți să vândă cartofii de iarnă din pivniță, vre-o câteva bucăți, ca să poată plăti cosciugul pentru tatăl său, care numea pe toți frații deopotrivă plin de mânie: „lupi flămânzi”. Tot atunci era nevoită mama lui să spele pe la oameni streini, ca să scape pe frații mai mici dela moartea de foame. Atunci dormia și el, un scriitorăș palid, nopțile lângă servitorii din grajd și servitoarele, cari îngrijeau de vaci. Umbra acestui timp mohorât al tinerețelor a rămas proiectată

asupra întregii sale vieți. N'a putut nici când să rădă din toată inima. Din viața asta pământeană s'a târit pe furis cu o vorbă amară de rămas bun pe buze.

Nu că ar fi fost mic la suflet. Un altul nici n'ar fi putut suporta greutatea uriașă și chinul unui astfel de trecut. A ajuns numai să-i placă singurătatea și ocolia oamenii. Se apropia cu toată puterea, de animale, de câni sau de veveriță, mai bucuros, decât de stimații vecini, cari se pricepeau atât de bine — l-a învățat îndeajuns tinerețea! — să schinjuiască neomenește pe cel mai slab.

Astfel a trăit ca un paianjen în rociul său și a scos din sine însuș firicelele de gândire și și-a scris an de an „jurnalele” sale, în cari da socoteală despre sine și compara plus-ul și minus-ul sufletului său. A ajuns, în urma procedurii acestuia, să scormonească, să speculeze mai mult cu persoanele și cu lucrurile, decât să trăiască, să aibe legături în viață cu ele, încât a transpus toate în abstract, pe tărâmul ideilor. Spiritul marelui filozof Hegel, pe care-l studiasc când încă nu era lămurită personalitatea sa pe deplin, a avut un rol hotărîtor și asupra sa, ca artist în toată puterea cuvântului și de aceea pune pondul principal în operele scrise pe exprimarea clară a „ideei sale”. Cu premiile acestea și-a plămuit el, un antecesor direct al lui Ibsen, dramele sale cele mari.

Singurul factor, care-l aducea mereu în legătură cu publicitatea, cu lumea externă, era

erariu. Și ei de regulă sunt siliți la aceasta atunci, când torturați de foame pleacă să lucreze pe șesul Ungariei. Firește ei nu se prezintă la lucru, oamenii autorităților descind la fața locului, îi pedepsesc cu duimul, iar mai târziu, când aceștia se reintorc acasă, încasează dela ei pedepsele în bani ori îi închid.

Onorată Cameră! Las aprecierii dv. de a judeca o astfel de procedură. Pedepsele dictate pe nedreptul, pedepsele în bani pentru transgresiuni și contravenții întrec întreit și împătrit sumele dării de stat ale unora.

Onorată Cameră! Toate stările acestea, pe cari le-am descris în fața d-tre, se refer la toți locuitorii din munți, ai căror locuitori au aceeași soartă; statul nu se îngrijește de aceștia, deși așa zicând fără nici un câștig ori venit se administrează vastele păduri și pășuni ale statului din partea împiegaților erariului. Pășunatul pe munți li-se interzice locuitorilor sub diferite pretexte, câtă vreme domniii pădurari câteodată cuprind pe seama lor câte doi munți. Acestea sunt astfel de fapte, pe cari eu le-am văzut și constatat acolo la fața locului, pe cari deci, eu oricând le pot adevăra la fața locului. Eu cred, că stările acestea sunt insuportabile și nădăjduiesc, că d. ministru nu atât din iubire părintească, ci mai cu seama din iubirea de dreptate va căuta asanarea acestor nevoi. Suntem sături de așa numita iubire părintească, deci am dori să vedem odată și iubirea de dreptate. (Mișcare.)

Am voit numai să arăt în puține cuvinte stările acestea, dar locuitorii de acolo mai au încă și alte multe răni dureroase, cari ar trebui vindecate. Voiesc să vorbesc despre o împrejurare politică foarte importantă începută pe timpul coaliției și, durere, practică și de ministerele actual, împrejurare, care în ținutul acela a nimicit de tot un teritoriu în mare parte locuit de Români și Săcui și care se referă la soarta oierilor dela ost și sudost.

În 1908 s'a întâmplat, că proprietarii cari aveau vite, oi ori capre pe munții României au fost provocați, ca la un termen hotărât să le aducă acasă, a fost fixat tocmai pe timpul, când din cauza zăpezii mari aducerea oilor acasă era imposibilă. Mi-aduc aminte că am fost în deputațiune la ministrul-președinte de atunci, care cu obicinuita afabilitate avea obiceiul de-a promite totul și care a și fost emoționat, fiind vorba, că n'ar fi permis să se purcedă în contra legilor naturii; ca să nu li-se pretindă oamenilor absurdități și să nu li-se ceară, să-și aducă vitele acasă pe vremea când munții sunt acoperiți cu zăpadă de înălțimea omului. Pășul deputațiunii n'a avut succes; ministrul de atunci nu a împlinit rugarea noastră; dacă-mi aduc bine aminte, ea a fost respinsă la dorința colegului său a ministrului austriac.

Că prin aceasta ce situație au creat, îmi iau cutezanța să o expun aceasta pe scurt. Comunele mărginașe au păscut pe munții României aproape 150.000 oi, cari munți se află situați în înălțimile României, ci la hotarul Ungariei, așa, că din cauza marilor depărțări comunele din România numai foarte rar își duc vitele acolo la pășunat. Săracii aceia din vremuri de demult au găsit natural pășunatul de-acolo; munții aceștia au fost considerați de-ai lor proprii și pe neașteptate a venit art. VI din 1910, care fără nici o abatere ține oprirea în vigoare.

Acei oameni săraci au ținut de lucru foarte natural să-și pască acolo vitele de când își aduc aminte; pe acești munți i-au privit ca avere alor pânăce odată s'au trezit cu legea art. VI. din 1910, care lasă în vigoare opreliștea fără nici o restricțiune, fără să facă vr'o excepție cu privire la oi și capre, cari formează existența acestor locuitori. Și eu cred, că nu se poate aduce ca scuză împrejurarea, că prin acestea s'ar importa boala de gură și unghii.

Oieri avem mai ales în comunele: Poiana Sibiului, Săliște, Tilișca, Cacova, Rășinar, toate în com. Sibiului, în Porumbacul de sus. Streja, Oprea-Cărțișoara, Arpașul de sus, Drăguș, Sâmbăta de sus, Lisca, Poiana-mărului, Breaza, Zărnești, Bran, din com. Făgărașului și Satulung din com. Brașov.

Cum am amintit locuitorii acestor comune au păscut cu oile lor la număr de peste 150.000 în România, cari însă în urma opreliștei venite dela această ordinațiune au rămas dincolo de hotar.

Dacă s'a dat odată această opreliște, urmarea firească ar fi fost, ca guvernul să se îngrijească de pășuni pe seama acestora. Dar aceasta nu s'a întâmplat, comunele n'au pășuni. Iar munții statului sunt exarandați pentru vânat. Conte Károlyi Imre și soții țin în arândă munții Făgărașului într'o extenziune de peste 150.000 jughere nici chiar nemeșii de aici n'au putut să ajungă la pășuni, pentrucă grofii și alți domni, cari trăiesc pentru vânat au oferit prețuri mai înalte și astfel proprietarii de oi au rămas fără pășuni. Pe când puteau trece cu oile în România, plăteau acolo de cap 80 bani, iar acasă 1 și 1.20 cor. de cap. Acum însă, dacă și capătă pășune aici, trebuie să plătească pentru cea de vară 2.50 cor., pentru cea de toamnă și primăvară 3 cor. de cap, iar pentru iarnă tot atât, așa că, dacă și poate ajunge la pășune, taxa e atât de mare, încât n'o poate suporta.

Așa s'a întâmplat apoi, cum a amintit și d. coleg Pap Elek, că oile au scăzut în scurt timp în mod considerabil, dar și brânza s'a scumpit, care este pentru locuitorii de pe acolo cea mai însemnată hrană, iar lâna s'a scumpit cu 40%.

Înainte de aceasta se mânau la târgul din Poiana Sibiului 30—50,000 oi, și dacă vă inte-

resați câte oi au fost anul acesta în târgurile din Ardeal, vă pot spune, că spre pildă în Sasșebs, unde altădată puteai vedea 30 - 40,000 oi, anul acesta au fost doar abia 2,000, încât după spusa unui fost coleg deputat, care încă a mers să cumpere oi acolo, au fost mai mulți cumpărători decât oi.

Eu așa cred, că d. ministru de agricultură a trebuit să se intereseze de această stare a oilor și dacă odată s'a adus acea nefericită ordinațiune, cel puțin să se fi făcut ceva pentru asigurarea pășunilor pe seama lor.

Intreb, on. Cameră, este corect și conștient să lăsăm să se nimicească comunele? Poate permite un guvern, care are un buget de 1700 milioane coroane, ca acești oameni să se nimicească nu știu sub ce titlu?

Așa cred, că nu mă adresez cu o rugămintă prea exagerată către d. ministru de agricultură, dacă cer să studieze această chestiune, că oare nu s'ar putea face ceva cel puțin în direcția aceea, ca opreliștea să rămână în vigoare pentru vitele cornute, dar să se desființeze pentru oi și capre, cari și așa nu propagă boala de gură și unghii. În chipul acesta ar ajunge mii și mii de oameni la pâine, iar scumpetea ar înceta cel puțin în aceste părți ale graniței.

Cum am amintit la începutul cuvântării mele, d. ministru a zis în vorbirea sa multe lucruri remarcabile. Astfel m'a surprins acea parte din vorbirea lui, în care declară, că municipiile — durere — fac la noi prea multă politică și salvează prea mult patria, în loc să se ocupe cât de cât și cu chestiuni economice. Aceasta stă și cu privire la Făgăraș, unde comunele sunt jertfite politice. Căci dacă comitele suprem ori vicecomitele de acolo ar avea la inimă interesele poporului, n'ar da în arândă pădurile pentru vânat, ci le-ar da ca pășune poporului de pe acolo. Economii din părțile acestea mai susțin și aceea, că la noi și ceace e la aparență lucru bun, e blăstăm.

Astfel stă treaba cu instituția veterinarilor, cari prinesc taxe după chilometru. Bani aceștia sporesc comisiile. De aceea dacă se aude numai, că undeva ar fi ceva boală, de loc vine comisia. Și comisiile omoară pe bieții locuitori. Dacă ar avea însă paușal și n'ar exista taxele după chilometru, n'ar veni atâtea comisii și n'ar fi nici atâtea epidemii.

Din cauza astorfel de șicane apoi și în privința sanitară se face foarte puțin. Așa s'a întâmplat, că bieții oameni din comitatul Făgărașului au dat în iarnă și nu și-au arat încă holdele, pentrucă carantina nu s'a ridicat, iar când e carantină nu poți eși cu vitele la câmp să ari. S'a dat însă poruncă, ca gunoiul să fie scos din ogrăzi, cine nu l-a scos a fost pedepsit pentru

teatrul. Îi iubia cu întreagă iubire tainică, de care era capabil. Chiar și exterior era legat de teatru în urma faptului, că nevastă-sa, căreia avea să-i mulțumească întreagă fericirea de mai târziu, funcționa ca prima artistă dramatică a Burgtheater-ului din Viena, a primei scene germane de pe atunci (dar nu cea de astăzi!). Firește, s'a întâmplat ca conducătorul teatrului acestuia să fie Laube. (Așa trebuie să aibe unii oameni nenorociri, până ce mai au sufletul în oase!). Cu Laube a trăit Hebbel într'o veșnică dușmănie literară, iar Laube și-a răzbunat astfel, că a dat cuvânt pururi numai doamnei Hebbel pe scenă, făcând câte un locșor d-lui Hebbel, numai când era strâns cu ușa. Nici nenorocul acesta nu l-a putut suporta Hebbel, trecând vesel peste el, ci se mistuia de o furie înăbușită, când vedea pe fostul revoluționar de odinioară (pe Laube), ajuns în grațiile curții, cum reprezintă pe dinaintea nasului lui piese de salon franțuzești și drame germane iambice, mincinoase. Mai veni pe lângă toate astea și juruința nesărbătorească a presei zilnice de a

nu aminti cu nici un cuvânt numele lui Hebbel. Numai câțiva Evrei: Emil Kuh, Felix Bamberg și alții, au ajutat bardului german să treacă peste durerea cea mică și peste disperarea cea mare.

La urma-urmelor tot nu i-au putut răpi toate astea curajul și pofta de teatru. Asemenea lui Goethe, spera și el din nou o primăvară a teatrului german. Nu voia și nu putea să creadă, că cei mai mulți germani aleargă la teatru mai bucuroși de dragul unor farse anoste, decât al unor piese serioase și nu se putea dumiri cum de omul normal din Germania dă pe săptămână mai mult pentru țigarete, decât dă pe an pentru teatru. Dacă i-ar fi dovedit cineva așa ceva, i-ar fi spus Hebbel următoarele:

„Asta are să fie, trebuie să fie altfel!“ Era de părere, că întocmai precum au avut Germanii pe un Bonifacius, care i-a convertit la creștinism, tot astfel le trebuie astăzi un erou al credinței, tot atât de tare, care să-i poată converti pentru teatru, ca spre un asil de cultură. În speranța aceasta și-a scris el dramele, în-

teia tuturora trilogia „Nibelungilor“, a aruncat sămânța pentru viitorime, cu menirea să se coacă și să fie de folos în ziua când se adună snopii.

Nu i-a fost dat să vadă cu ochii proprii ziua secerișului, asemenea lui Richard Wagner. Bayreuth-ul lui Hebbel este încă pretutindeni și nicăiri în Germania. Lumea lui de uriași și de eroi zace încă aproape întreagă, ca niște piei de animale, cari trebuie să fie purtate în urma unei tradiții false de actori, în garderobele teatrelor germane, pline de camfor. Din când în când le bate și le arată lumii câte o zi de serbătoare.

Dramele cele mai siabe din tinerețe ale lui Ibsen, piesele cele mai anoste ale lui Shaw le suferă cu resignare publicul german de astăzi, cele mai mature opere ale lui Hebbel însă îi rămân cât se poate de necunoscute.

De vor ocupa, odată și odată, laponezii și Mongolii Europa sau de vor cumpăra-o Americani și de vor vrea să-și facă ideie despre spiritul german și despre ființa germană, vor lăsa să se represinte „Nibelungii“ lui Hebbel.

KILENYI C. és T^{sa}.

Arad, str. József főherceg 11, la globul vânăt.

Au sosit noutățile de primăvară.

Preț ieftin extraordinar.

Pănuri de haine femeiești, mătăsuri, delaine, zephyre, cartoane, mănuși, ciorapi pregătiți de penitențieri. Asortiment bogat de umbrele, pălării de paie pentru dame. Modele și decoruri se capătă cu preț foarte scăzut.

transgresiune sanitară, iar dacă au cercat să-l care afară cu vitele, au fost pedepsiți pentru transgresiune în contra epidemiei. Astfel de stări, cari domnesc acolo nu au loc într'un stat de cultură. Mă rog deci, d. ministru să ia măsuri, ca aceste neajunsuri să fie înlăturate cât mai curând, căci locuitorii din părțile acestea pot pretinde cu tot dreptul, ca statul să le sară într'ajutor. Precum am zis, m-a îmbucurat foarte mult, că d. ministru s'a ocupat cu unele chestiuni în detaliu, de aceea și eu m'am ocupat cu amănunte de acestea, pentru că eu cred, că dacă vom descoperi d-lui ministru lucruri de acestea, cari sunt atât de păgubitoare populațiunii, facem servicii nu numai acelor cercuri, ci și interesului public.

Eu am avut parte de multă vreme, în timp de vre-o 20 ani, de când sunt avocat, de legile silvanale. On. Cameră! Deși această lege are și părți bune, totuși părțile ei slabe sunt atât de mari și atât de numeroase, încât ar trebui revizuită. Scopul legilor silvanale ar trebui să fie promovarea binelui comun. Felul cum se execută însă aceste legi la noi, primejduiește chiar interesele vitale ale poporului de jos.

Înainte de toate poporul e aproape total exchis dela pășuni în urma legilor silvanale — căci cum se întâmplă în părțile noastre — numai la 15 ani se permite pășunarea, când și așa numai află acolo fir de iarbă. În deosebi în munți prin executarea strictă a planurilor de exploatare, li-se fac locuitorilor multe greutăți, așa încât este făcut imposibil. Aceste legi silvanale însă sunt în contradicție cu legile urbariale.

În lunga mea praxă am dat peste atâtea incorectități, încât într'adevăr m'am îngrozit. De pildă în astfel de comune, unde regularea urbariului nu este încă terminată, proprietarul își vinde pădurea, o taie — cum s'a întâmplat în comitatul Aradului — fără un plan de exploatare aprobat. Am putut să apelăm, dar apelata a fost fără nici un rezultat. Dar când fără plan de exploatare pădurea s'a tăiat, atunci pe poporul, care până atunci nu avea altă pășune, decât numai cea din pădure, l-au exchis din pășunat, căci ziceau, că pădurea se dă în grija Statului, iar Statul nu permite pășunatul în părțile tăiate. Deodată numai țărani au văzut, că sunt lipsiți cu desăvârșire de pășunat. Dar autoritățile silvanale nici n'au voit să observe, că proprietarii, față de cari sătenii aveau drepturi de servitute, n'au voie să procedă în asemenea cazuri, decât numai în conformitate cu planul de exploatare aprobat prin Minister, câtă vreme §-ul 17 al articolului de lege XXXI din 1879 dispune hotărît, că acei proprietari de pământ, ale căror păduri sunt împovărate cu drept de servitute, sunt îndatorați să-și pregătească astfel planul de exploatare, ca și persoanele juridice. În chipul acesta au eludat comunele.

Nu-mi pot imagina un lucru mai hazliu, decât când domnul Ministru de interne și domnul Ministru de agricultură dispun dimpreună, când se întâlnesc asemenea cazuri doi poli opuși. Ca să ilustrez lucrul acesta, punem cazul, că în cercul Hălmașului din comitatul Aradului ori în cercul Beiușului din com. Bihor, grasează pelagra. D. ministru de interne exmite organul de salubritate publică, ca să examineze răul. Acesta iese la fața locului și constată, că pricina pelagrei este alimentarea proastă, alimentarea cu porumb mucețit și sărăcia imenză: dispune ca să se procure pe sama oamenilor capre, căci laptele de capră e foarte bun în contra acestei năpaste, capra e animal ieftin și se susține ușor. Atunci vine ministrul de agricultură și organele acestuia de executivă, omnipotente, consiliile silvanale și pur și simplu sechestrează animalele acestea, ba ce e mai mult pedepsește chiar pe nefericitul țaran, câteodată i-se duce și vaca în pedeapsă. Iată, aceasta este cooperarea armonică a celor doi domni Miniștri.

Lucrul, pe care l-am povestit din comitatul Făgărașului, s'a întâmplat și în cercul Bradului, că anume anul trecut, când grasa boala de gură și de unghii, vine dela Ministerul de agricultură și ordinul, care opria scoaterea vitelor din grajduri și dispunea, ca grajdurile să fie sigilate. Dar tot atunci vine dela Ministerul de interne un alt ordin, care dispunea, ca din considerare pentru holeră gunoii să fie exportat din comune. Bietul țaran trebuia să satisfacă acum la două porunci opuse. Dacă-și duce gu-

noiul din grajd, calcă ordinațiunea dată din pricina boalei de vite, dacă nu și-l duce, atunci păcătuiește împotriva ordinului dat pentru holeră. E curată absurditate. Sătenii erau însă pedepsiți fără cruțare.

Defectul enorm al legii pădurilor zace în procedura de dovedire pentru cazurile de transgresiuni. Provocarea pădurarului la jurământul său oficial e adevărată sfânta scriptură, în contra afirmației lui nu se admite nici o dovadă și în temeiul fasiunii sale bietul om este convins, orice ar face. Nu demult s'a întâmplat un caz prea interesant în cercul Bradului. Fibrăul pedepsia oamenii unul după altul, cari din întâmplare nici nu se aflau pe teritoriul cercului; când apoi mai târziu au sosit acasă, au fost execvați. Dâșii spuneau, că n'au săvârșit nici o transgresiune, căci nici nu au fost în cerc și n'au fost acasă nici membrii familiei lor și nici vitele lor n'au fost în locuri oprite. S'au dus la advocați, cari au făcut arătare criminală în contra pădurarilor. S'a început procedura criminală în contra pădurarului și pădurarului — asta e esențial — în înțelesul actelor aflătoare la procedura regească din Deva a fasonat astfel: Eu nici nu știu, în contra cărui sătean am făcut arătare, nici nu am depus jurământ, căci d-nul fibrău mi-a zis, să subscriu vre-o 2—300 de blanchete și a adus apoi judecată pe baza acestor blanchete; se poate, că omul ăsta nu a săvârșit nici o transgresiune.

Pe pădurar l-au achitat, căci nu a jurat strâmb, dar fibrăului încă nu i-s'a întâmplat absolut nimic. Bietul sătean este expus cu desăvârșire arbitriului domnului fibrău, acolo prin piscurile munților nici nu i-se imanuiază decisu, ci îl țin la casa comunală, unde imanuatorul este analfabet, deci se procedează sumar, anume astfel, că la pretură pun pe pădurar să subscrie pur și simplu blanchete.

Szüllő Géza: Ce învinuiri sunt acestea?

St. Pop: M'am provocat la numărul procuraturii. N'am obiceiul să fac învinuiri fără temei.

Szüllő Géza: În țara aceasta nu poți calomnia nepedepsit oficiile!

St. Pop: Poftim și anchetați afacerea, eu sunt aici!

Szüllő Géza: Poftim, spune numele acelui fibrău! Când a săvârșit lucrul acesta? În chipul acesta nu este permis a calomnia! (Aprobări!)

St. Pop: Poftim, faceți anchetă în chestiune și după aceea să desmințiți în parlament. Restrângerea termenului de apelată la 48 de ore e o dispoziție prea severă a legii. Vă întreb, atunci, când i-se manuiază bietului om din ținuturile muntoase o sentință, pe care n'o înțeleg și el trebuie să călătorească 30—40 de kilometri, până dă de cineva, care să i-o explice și dacă ar voi să se folosească de vr'un remediu de drept, mai are el timp pentru aceasta? Ce favor are fostul urbarialist, când pădurea lui este sub îngrijirea Statului? Este oprit din posesiunea lui proprie; în urma explicării rigide și neînțelese a legii se iau astfel de dispozițiuni, cari exchid din capul locului posibilitatea traiului pentru fostul urbarialist.

Așa spre pildă se întâmplă — cazul a fost și înaintea d-lui Ministru — se întâmplă, că comunele urbarialiste, cari n'au izlaz, se hotărăsc, cu banii agonisiți din vânzarea produselor silvice a cumpăra un imobil, cum s'a întâmplat aceasta în comitatul Aradului. În comuna Drauș a cumpărat cu împrumut pe amortizațiuni 617 jugăre de pământ dela proprietarul Bogdánffy și consoții, exclusiv pentru pășunat, care se folosia și mai înainte ca pășune. E o chestiune de mare importanță împrejurarea aceasta, căci era vorba de împrumutul amortizațional, ăsta trebuie plătit și încă din taxele pentru pășunat. După efectuarea cumpărării vine oficiul silvanal și în temeiul explicării arbitrare a §§-lor 2—4 ai articolului de lege XXXI din 1879 ia pământul în administrarea Statului, ca fiind teritor pentru pădure, anume 350 jugăre din cele 617. Punctul b) din §-ul 1 al articolului de lege XIX din 1898 spune, că imobilele câștigate prin cumpărare nu pot veni în administrarea Statului, decât numai pentru cazul, că ar fi locuri pietroase ori din alte motive ar fi absolut nepotrivite pentru vr'un alt ram de cultură. Oficiul silvanal a văzut și în teritoriul acestor te-

ritor necondiționat de pădure, comisia silvanală și — durere — chiar și d. Ministru a aprobat această dispozițiune, prin ce s'a creat apoi o situațiune absolut imposibilă. Bieții săteni nu pot să pășuneze pe acel teritor și în consecvență nu sunt în stare să-și plătească ratele de amortizațiune.

Cred, că prin acest caz evident am adevărat, că trebuia să abțin de la explicarea rigidă a acestui paragraf, căci dacă forțăm teoria teritoriilor necondiționate pentru păduri, atunci alungăm populațiunea din ținuturile muntoase, căci atunci țărani nu pot sădi acolo decât numai arbori de lux. Venit nu au, cheltuieli destule, sunt pedepsiți neconținți și în pădurea lor proprie. Și în cazurile acestea bieții oameni nu vor ajunge oare la desperare? Eu cred, că d. Ministru de agricultură va lua la inimă acestea lucruri, pe cari le-am expus aci cu cea mai mare obiectivitate, cu toate întreruperile stimatului meu coleg deputat, care susține, că acuzele sunt fără temei. Asta este așa, cum am zis, pădurarul s'a scuzat cu aceea că l-au pus să subscrie blancheta. Binevoii a dispune o procedură mai severă, binevoii a dispune, ca și pentru cazurile de această natură pedepsirea să se facă numai cu respectarea severă a formelor, după cum se întâmplă în procedura judecătorească chiar și pentru cazurile cele mai neînsemnate, dacă odată am făcut greșala, că am dat putere penală în mâinile tinerilor pretori.

On. Cameră! Dacă luăm în considerare chestiunea apelor, apoi în afacerea aceasta punctul meu de vedere este mult ușurat prin discursul d-lui ministru, care a mărturisit, că râurile Dunărea, Tisa, Drava și Sava consumă aproape întreg cele 7½ de milioane și pentru râurile secundare nu rămâne aproape nimic. Știu din propria-mi experiență, că neregularea râurilor secundare câte pagubi enorme cauzează locuitorilor. Dacă este adevărat, că râurile aceste mari le nutresc râurile cele mici, atunci este adevărat și aceea, că și acestea râuri mici trebuiesc regulate și îngrijite. Dacă veți ceti cu atențiune bugetul, îndată veți vedea, că de pildă pentru regularea Murășului pe linia Arad-Conop s'a preliminarat 120.000 cor., dar 35.000 cor. sunt de lipsă numai pentru a apăra de stricăciune lucrările săvârșite. Cauza acestui inconvenient este tocmai tarditatea lucrărilor, deoarece regularea se face numai pe câte o linie foarte restrânsă, fără sistem și creșterea mare a apelor primăvara de regulă ruinează ceea ce s'a lucrat în anul precedent. Dacă s'ar regula linii mai lungi, ceea ce ar recere, bineînțeles, cheltuieli mai mari, la tot cazul cele 35.000 cor. ar putea să fie cruțate.

N'am să vorbesc despre râurile mai mici, cum este Crișul, dintre cari unele pricinuesc adevărate devastațiuni, așa mai ales Crișul-Alb. Voiesc să mă opresc puțin la râul acesta, căci aci observăm un fenomen foarte ciudat. Râul acesta începând dela Brad și până la Gurahonț este cu desăvârșire otrăvit. Există la Brad o societate germană. Poartă numele frumos: Societatea de mine 12 apostoli. De 15 ani societatea aceasta lucrează acolo fără concesiuni la dreptul de apă. Anual scoate din fundul pământului vre-o 350.000 tone de metal și acesta se așează în alvia strâmtă și cu apă puțină a Crișului-Alb. Ca stimații mei colegi deputați să aibă idee despre aceea, ce părere are un organ al Statului despre aceasta făină de metal și despre efectul stricăcios al aceleia, mă provoc la un organ de specialitate al Statului, la stațiunea pentru analizarea apelor murdare, la direcțiunea biologică de pești. Institutul acesta în opinia sa oficială constată, că făina de metal depusă în alvia Crișului conține în măsură mare pirît și mercuriu și unde se așează strică cu desăvârșire apa. Apa aceasta mai mult nu e bună de nimic, nici de beut nici de adăpat nu, pentru aceia, pentru că leagă acidele gastrice. Nu e bună apa nici pentru a stinge focul, fiindcă roade țevile. Apoi nici de gheață nu se poate conserva fiind de totul înveninată, de aici urmează, că boalele tifoide fac adevărate ravagii în aceste ținuturi, iar medicii față de aceste epidemii sunt cu totul neputincioși.

Nici nu voesc să vorbesc de enormele pagube, ce cauzează această masă grozavă de făină metalică așezată în Criș, când vin apele mari și esundează. Massele aceste mari de făină metală se aruncă pe țărmurile Crișului și acolo unde se așează în veci iarbă nu mai crește.

Această stare nu se poate suferi mai departe. Drept aceea rog pe d. ministru, în a cărei competență cade această chestiune, să întrevină prin autoritățile și organele sale, ca stările aceste rușinoase să încete.

Ce va zice poporul de acolo, când vede, că o societate străină, care nici drept de apă n'are, poate proceda într'un mod atât de revoltător ?!

S'a introdus un simulacru de procedură contra societății, directorul a și fost pedepsit la o sută de coroane, însă nu s'a putut executa sentința, de oare ce d. director s'a dus în țara lui în Germania, unde sentința nu se poate executa, iar în locul lui a venit alt director.

Astfel tratează cu Românii o societate străină, care din munții noștri duci în tot anul 2 milioane de venit curat! Ve-ți răspunde poate cu aceea, că această societate dă lucru la mai mulți lucrători.

Cu altă ocazie voiu arăta cum se exploatează acești nefericiți, de astădată mă mărginesc a constata, că poporul n'are nici un folos dela această societate, din contră această societate ruinează ținutul acela cu desăvârșire.

Aceste chestii sunt foarte însemnate, și atunci când cer dela Ministrul agriculturii sanarea acestor rele, îi cer numai îndeplinirea datoriei, pentru că în sfârșit totuș e prea mult, ca o societate străină să-și facă mendrele în dauna țăranilor noștri, să-și aroage drepturi, ce nu-i compet, să învenineze ape curgătoare, fluvii întregi, să ruineze întregi ținuturi, să nimicească ape și pământuri roditoare nesupărați de nimeni!

Recomand mai departe în binevoitoarea atențiune a d-lui ministru riurile mai mici, văile și pâraele, cari încă cauzează enorme pagube.

Sunt unele ținuturi, într'altel chiar și în cercul meu, unde stările sunt insuportabile. Amintesc numai pârăul Cighirului în comitatul Aradului, a cărui vale este aproape permanent sub apă, față de aceasta calamitate poporul este neputincios.

Pe cale administrativă se constată, că locuitorii de ani de zile sufăr pagube de zeci de mii. Se și trimet plânsori la ministru, acesta trimite la ucizuri comitatului și se pune la cale o procedură birocratică, fără însă de a se face ceva pentru sanarea răului.

Rezultatul final e, că oamenii din an în an sărăcesc, se ruinează.

În astfel de cazuri, când ministrul pe cale oficioasă este avizat și pus în cunoștință de cauză, nu este suficient de a parlamenta cu comitatul, ci ar trebui să saneze fără amânare, să-și trimită organele sale la fața locului ca să întreprindă măsurile de lipsă.

De ani de zile se plâng locuitorii acestor sate fără nici un rezultat, glasul lor nu este ascultat.

Nici apele văcelor, nici cele ale riurilor unde locuiește îndeosebi poporul meu, nu sunt îngrijite, ori abia în felul, despre care însuș d. ministru a recunoscut că e numai literă scrisă.

O chestie importantă a resortului de agricultură este a. n. acțiune săcuiașcă. Mărturisesc, că nu aprob nici un fel de privilegiu, fie tot însul faurul sorții sale, iar statul acolo să se îngereze cu puterea sa, unde reclamă trebuința iminentă. Însă, dacă s'a pornit odată acțiunea săcuiașcă, atunci aceea să se extindă peste toate ținuturile de aceeaș categorie. În comitatul Turdărieș s'a pornit acțiunea acum câțiva ani, dar abia în ținuturile cele mai bine situate; ținutul muntos, cercul Câmpeni adineori zugrăvit, nici azi nu este împărțit în nici un fel de ajutor. Astfel de procedură poartă nota favorizării și nu încap cu dreptatea și egalitatea drepturilor. Cu bucurie iau la cunoștință promisiunea d-lui ministru, că acțiunea o extinde și peste comitatul Hunedoarei, îl rog însă să o extindă așa, încât să-i vadă toți folosul și îndeosebi locuitorii munteni să se împărțesească de binefacerea ei.

Știu, că e o chestiune foarte delicată, și colegii mei deputați o să zică poate, că vorbesc împotriva săcuilor. Nu mi-ar plăcea să treacă această părere în conștiința colegilor deputați, credința mea fiind, ca toți muntenii să fie ajutați, deoarece ei dispun de cele mai puține izvoare de venit. Împărțirea ajutoarelor însă să se facă cu dreptate, cu iubire frățească și egal, doar toți sunt în aceeaș măsură fiii patriei cu aceleași drepturi și datorințe.

În cadrele acestui resort de o extremă importanță aș avea într'adevăr foarte multe de spus. Eu însă nu acumulez jalbele. Am înșirat acelea, cari reclamă dispoziții urgente, am accentuat mai ales chestia munților apuseni cu observarea, că descrierea mea se potrivește perfect la toate ținuturile muntoase și am recomandat în atențiunea d-lui ministru în deosebi gazdele de oi din partea ostică și sudostică a Ardealului, cari de trei ani dăinuiesc în disperare.

În urma acestui expozeu conform declarației de mai înainte în urma situației mele politice resping bugetul, deși vorbirea și declarațiile d-lui ministru în mare parte sunt liniștitoare. (Aprobări.)

Pacea cu naționalitățile. Nimic nu dovedește mai mult redeşptarea spiritului vremii, ca faptul, că toate elementele cugetătoare ale politicii ungurești au recunoscut importanța ce o are chestia naționalităților în dezvoltarea Ungariei. Convingerea aceasta nouă se evidențiază cu deosebită forță mai ales în straturile moderne ale tinerimei universitare, căutând aceștia o soluție norocoasă a acestei probleme ponderoasă, în principiile democrației radicale. Astfel s'a întâmplat lucrul nemai pomenit în istoria tinerimei maghiare — zice „Világ“ în nrul său din 7 Mai — ca universitarii maghiari dela „Cercul-Galilei“ să invite pe un fruntaș slovac de a-și expune principiile în chestia naționalităților în cadrele unei conferințe.

Milan Hodzsa ascultând glasul de chemarea tinerilor francmasoni, alaltă-seară se ocupă în o conferință lungă cu disertația d-lui Iászi; „Chestia naționalităților și viitorul Ungariei“.

Evident — zice d-sa — că publicul nu poate avea informații exacte în ce privește chestia aceasta. Din știrile ce le aduceau într'o vreme zilnic jurnalele maghiare despre agitatori fără suțiet condamnați la temniță, publicul nu-și putuse forma icoana adevărată a stărilor. Consider deci de datorie plăcută, ca folosindu-mă de acest prilej — să întregesc cu câte ceva reflecțiile d-lui Iászi, cari le-a rostit dă-unăzi în fața d-voastră.

Șovinismul în chestia naționalităților este o părere obligativă aproape, pentru opinia publică maghiară.

Acest șovinism consideră de cea mai mare piedecă a statului unitar maghiar pe popoarele nemaghiare, cari trebuiesc nimicite Vasă zică unitatea politică a țării să se desvolte în unitate de rassă.

Și pentru acest scop câte jertfe nu aduce ungurimea. Chiar și pentru a compromite reforma democratică a dreptului de vot, nu pericolul naționalităților l-au invocat conservativii?

Constatănd apoi, că ideologia aceasta șovină este ideologia naționalismului conservativ, face cu o adâncă pătrundere istoria dezvoltării acestui șovinism, care istorie este una dintre cele mai interesante evoluțiuni psihologice și sociale ale mulțimei.

Spune cum nobilimea, care cuprindea toate naționalitățile, abia în fața încercărilor de reforme ale Mariei Terezia și Iosif II, a raliat, îndemnată de aceleași interese. Dovadă, că șovinismul de care este stăpânită până și azi nu este un eflux al sentimentului și însuflețirii, ci mai mult înțelegerea tacită a comunității intereselor de clasă.

De altă parte — continuă — nici naționalitățile nu erau lipsite de câtuș de puțin șovinism, ori să zicem naționalism, a cărui dezvoltare a promovat-o mult tendința de maghiarizare a societății maghiare și a dietei. Doar din interese naționaliste au devenit opoziționiste Ungurilor în 48; și cine știe cum se schimba situația de decretul dietei din Debreșin 'nainte cu doi ani îl aduce dieta din Pojon.

Simt, că stăm în pragul unor timpuri istorice și ar fi păcat să nu discernem unele învățături din întâmplările trecutului.

Constată că naționalitățile au dat o nouă direcțiune politicii lor, câștigându-și cunoștințe sociologice. Chiar la începutul activității, înainte cu 8 ani acceptaseră un program democratic și pretind sufragiul universal, egal și secret etc. Au înțeles naționalitățile că nu poporul maghiar, nu rassa, ci abia classa privilegiată a acestuia îi este contrară. Piedeca existenței noastre o aflăm în Ungaria aristocrată. Între poporul

nostru și cel maghiar am descoperit un șireag de interese sociale și economice comune.

Naționalismul, ca teorie independentă dispăre și devine o parte întregitoare a problemei sociale.

Aceasta travestire a politicii naționalităților exclusiv numai în parlament a rămas fără răsunet. Căci în afară, de ani de zile se observă în diferitele straturi sociale o tendință de a se desbara și din partea maghiarilor de clișeele tocite și frazele eufemiste, ca în locul acestora se între înțelegerea, ațlând o asemenea soluție care să deie posibilitatea dezvoltării tuturor energiilor.

Democrația maghiară e cea dintâiu, care înțelege că pentru ridicarea Ungariei democratice își află în naționalități un tovarăș puternic.

Cred — încheie — că sociologii și între ei d. Iászi cu programul său minimal, face un lucru care nu-l știm prețui îndeajuns. Nu zice altă, decât admite teren liber de dezvoltare culturală, pretinde instrucție, judecătorie, administrația în limba maternă. Și atât e de ajuns, pentru ca cele 10 milioane de naționalități să se emancipeze de sub tutela gentrylor, pornind o politică de proprietar mic, care are darul de a promova industrializarea și dezvoltarea democratică. E vorba deci de o condiție neapărată a Ungariei nouă, cu atât mai vărtos, că numai primind o soluție norocoasă această chestie vor raporta izbândă milioanele de oameni.

În urma acestei conferințe s'a încins o discuție la care afară de Oszkár Iászi, au luat parte reprezentanții studenților: Ion Duma român, Ivan Mileneovici sârb, Dușan Porubsky slovac și Alexandru Fazecaș din partea Cercului Galilei.

*

Demisia lui Diaz. Încărunțitul prezident din Mexico s'a hotărât în cele din urmă să abzică de postul său. Demisia lui e de o importanță mare în situația actuală, când se zvoniște din nou revoluția și mai cu îndârjire ca înainte de aceasta cu vr'o câteva luni. După toate profețiile, prin acest act al său se va restabili pacea și ordinea mult dorită. Nu este însă exchisă nici acea eventualitate, că după încheierea păcei să urmeze o anarhie pe toată linia. De aceea Diaz și-a dat demisia numai condiționat, că se va depărta numai la cazul, că spiritele se vor liniști.

Se știe, că condiția păcei a fost în primul rând demisia lui și astfel numai știrea, că Diaz va urma presiunii publice, a umplut pe bucurie nu numai populația, ci și pe rebeli, cari îndată au abzis de planul de a porni în contra capitalei cu gândul de a o asedia. Tratatulele de pace, ce se vor începe de acum înainte între guvern și șefii răsculaților vor avea probabil mai mult succes, căci greutatea cea mai mare e acum înlăturată. În situația actuală preocupă mult spiritele, că cine va fi urmașul lui Diaz. Mulți sunt de credința, că va fi Madero, conducătorul revoluției, căruia însă mulți îi aduc acuza, că ar fi avut planuri de a jertfi independența statului său Statelor-Unite, cu guvernul cărora ar fi tratat pe ascuns.

Acuza aceasta însă pare nebazată, căci tocmai Madero a fost acela, care a pledat mai mult pentru ministrul de externe din Washington de las Barras, care s'a dovedit de un diplomat foarte iscusit.

Statele-Unite în vederea schimbării evenimentelor mobilizează din nou, ca la caz de lipsă să fie în situația să restabilească ordinea și să ferească Mexico de un războiu civil.

*

Din parlamentul englez. Lordul Landsdowne a prezintat Casei de sus proiectul despre reforma Casei de sus. El a declarat, că este de convingerea Unioniștilor, că nu va urma nici când o reformă durabilă a constituției, dacă nu se va reforma mai întâiu Camera de sus. Unioniștii au voit să creze o a doua Cameră, care să apere vaza și interesele imperiului și care să stea într'o mai strânsă legătură cu poporul. Camera de sus însă a devenit cu timpul o jucărie. Noua Casă de sus să fie compusă din 250 membri, dintre cari o sută să fie Peer-i, cari să aibă acest drept în urma nașterii lor, dar totuș vor trebui aleși. Alegerea lor însă va fi legată de unele condițiuni, între cari sunt anume oficii în armată sau marină.

Casa de sus a primit deja proiectul în prima cetire.

Revoluția din Maroc. Situația din Fez a devenit și mai critică. E mare lipsă de bani și muniții. Dacă vor dura stările de acum și mai departe, orașul Fez va putea rezista numai patru-sprezece zile.

În legătură cu amestecul Spaniei se vestește că Germania și-ar fi trimis deja mai multe vase de război în Mexico. Contrar acestor știri toate celelalte state ar fi ajuns la deplin acord în ce privește măsurile luate de Franța, pe cari le aprobă întru toate. Între Anglia, Germania și Rusia s'a urmat zilele acestea un schimb de vederi în privința aceasta și ori câtă silință și-a dat Germania să convingă aceste state despre planurile ascunse ale Franței, nu i-a succes să le înduplece la o acțiune comună în contra acesteia.

O nouă perfidie

Ziarul „independent“ din Arad al d-lor dr. Nic. Oncu și R. Ciorogariu își continuă meseria. În numărul său de azi, 26 Aprilie (9 Maiu) aruncă în opinia publică românească o nouă perfidie. Vorbind despre articolul nostru, în care am reprobat cu toată hotărârea cuvintele P. S. Sale părintelui episcop din Arad, din care reiese un timid apel de a sprijini guvernul actual, fiindcă am scris în ton cuviincios și fără înjurături, ziarul independent aruncă iar în vileag o sfruntată minciună și totodată o perfidă insinuație.

„Tribuna“ își tratează cetitorii săi cu următoarea perfidie: „Care-i explicarea acestor fapte de o duplicitate evidentă? Ea nu poate fi, decât o complicitate vinovată și ascunsă între P. S. Sa episcopul, amfitrionul lui Tisza și prietenul împăcării deoparte și între secretarul său de consistor d. Vasile Goldiș, directorul „Românului“, ziarul, care apare în tipografia diecezană, supusă P. S. Sale episcopului. E o cărdășie ascunsă, care se leapădă pe față una de alta, dar care menține pe sub mână legăturile materiale și morale cele mai strânse. Dacă răposata Lupta a pricinuit comitetului experiențe umilitoare, după presemnele de până acuma nu este cu neputință, ca Românu să rezerve nu comitetului, ci poporului românesc surprize mult mai dureroase și fatale“.

Respingem cu indignare această perfidă insinuație a ziarului răzvrătit în contra comitetului național. Dacă d. V. Goldiș ar fi avut de gând să stea într'o cărdășie, care să rezerve poporului românesc surprize dureroase și fatale, atunci dânsul nu s'ar fi lepădat de cărdășia Tribuniștilor, ca de satana.

„Românul“ nu este organul nici al P. S. Sale părintelui Episcop dela Arad, nici al d-lui Vasile Goldiș, ci este al comitetului național, care în orice moment poate dispune asupra lui. Suntem convinși, că opinia publică românească are mai multă încredere în intențiile curate ale comitetului național, decât în cele ale unchișilor și băieților dela „Tribuna“.

Ne-am umili conștiința, dacă am răspunde mai mult la această nouă infamie.

Tulnicul

(Legendă politică)

Era un neam de oameni sărmani, dar muncitori și viteji. Ei erau încunjuțați de toate părțile de primejdii și dușmani. Dar ei aveau un tulnic, un buciun minunat. Când primejdia era mai mare, atunci tulnicul începea să cânte. Și valurile cântecului său străbăteau din munte în munte și până în cele mai afunde văi și chemau

și însufleteau pe frați la luptă. Și dușmanii îi găseau pregătiți și nu le prea putea strica. Și le era drag la oameni tulnicul.

Dar odată glasul tulnicului își pierdu timbrul melodios, note sdridente începură să răsună dintr'insul. Tulnicul, care mai înainte chema pe frați la luptă în contra dușmanului, acum ațâța pe frați la luptă unul contra altuia. Și au fost zile negre, zile de jale și de vrajbe între frați.

În sfârșit frații sătui de certe și lupte interne au făcut pace.

Si iarăși începu să sune tulnicul și să cheme pe frați la luptă împotriva dușmanului comun.

Dar nu știu ce era, căci nu mai avea farmecul de demult. Nime nu se mai însufletea la cântecul lui, și-l ascultau cu neîncredere și nepăsători. Rămas-au în el note stridente? Era neîncredere față de celce a îndemnat la luptă fratricidă? sau neîncrederea trezită de el între frați în acele timpuri de jale?

Azi poți cânta, tulnic, cât de frumos. Pe noi, cari te-am văzut învrăjbind pe frați, glasul tău, ne lasă reci. Azi nu-ți mai credem. Și cine știe, mâne vei cânta iar ca ieri.

Rostul tău s'au sfârșit. Nu mai ai nici o menire. De folos nu mai poți fi, dar de stricat poți. Numai în muzeu mai poți avea ceva preț. Numai acolo putem fi siguri, că nu ne mai poți strica.

Alcor.

CORESPONDENȚE DIN ȚARĂ

Din Făgăraș

Viața domnilor români din Făgăraș — Reuniunea meseriașilor români din loc — O petrecere interesantă în Beclean

Cu toate că am avut și avem un număr însemnat de intelectuali români în Făgăraș, totuș până acum nu s'au văzut semne de o viață românească mai pronunțată. În timpul de față se pare, că și-au venit în ori și vor să se valideze ca Români adevărați.

Au fost, ce e drept, și sunt și astăzi câțiva naționaliști însufleșiți atât dintre bătrâni, cât și dintre tineri, dar cei mai mulți până în ziua de azi au ținut și țin o oarecare rezervă față de interesele neamului românesc din părțile acestea. Majoritatea, încă și acum, când e lămurit pe deplin adevărul, că în noi înșine ne e toată nădejdea unui traiu mai bun și mai cinstit, nu încețază a face cauză comună cu adversarii noștri, cu cari țin relații încordate și prietenii strânse.

Da, e bine și frumos să ții legături de prietenie, dar numai cu aceia, cari respectă legătura de amicitie dintre tine și dintre ei.

Dar oare, poți fi prieten cu unul, care te vorbește de rău, te batjocorește, lovește chiar și ce e mai mult te și omoară? Ori doară mielul poate ținea amicitie cu lupul?

Și într'adevăr aceleași raporturi sunt între noi și între stăpânitorii, asupritorii noștri, cari sunt între miel și între lup. Nu li-e de ajuns să le plătești o mulțime de dări grele și să le faci diferite servicii umilitoare, ci așteaptă să te căciulești, să te prosterni la pământ și 'n vreme ce el își bate joc de tine, te palmuiește și-ți dă chiar glonț, tu căzând în genunchi înaintea lui să-ți bați pieptul și să strigi cât poți: păcătos sunt Doamne și nu-s vrednic să-ți sărut măcar tălpile. Nu. Căci ești prea milostiv (de mai pierim), iubitor de dreptate (ca lupul) și faci bine tuturor.

Oare nici acum să nu fi sosit ceasul deșteptării și al cunoașterii de sine? Până când mai zăcem în nesimțire și nelucrare? Când ne vom da seamă de datoritiile ce le avem ca fii ai națiunii române? „N'auziți prin somnul vostru acel glas triumfător“, „ce se înalță până la ceruri din a lumii...“

*

Cu durere se constată, că între clasa cultă și învățată și între meseriașii români din Făgăraș e o prăpastie mare, un ab'z înfiorător.

Vor cugeta cam astfel domniile aceștia: că ce să-mi fac eu de lucru cu niște muncitori simpli, cari pururea asudă pentru câțiva creițărași și pe lâng' aceea mai umblă și în burdări și mănjiți, ca vai de ei, pe când eu sunt înbrăcat cu cămașă frumoasă și elegant, cum cere moda, scriu 3—4

rânduri, ori scot câteva vorbe și pică zloții 'n buzunar. Ei bine, cu astfel de idei și simțăminte vrem să ducem lupta la un sfârșit norocos? Oare nu cei mai mulți suntem fii de muncitori cu palmele de țărani? Și dacă așa este, atunci pentru ce nu surpăm zidul puternic, colosul mare, ce s'a ridicat între noi și între meseriași?

E de laudat, că cu toate că elita făgărășană s'a ținut departe de interesele meseriașilor din loc, totuși aceștia s'au pus pe lucru și vor să pună bază unei reuniuni. Dumnezeu să le ajute.

*

În Beclean (comit. Făgăraș) a fost o petrecere unică în felul ei. Și iată de ce. La petrecerea aceasta, afară de 2—3 inteligenți și bineînțeleș de țărani, au fost tot numai unelte de ale lui Urdea. Acolo au fost cinstitele fețe ale preoților Clonția și Lupu săracu, la aceștia mai poți alătura și pe preotul din Galați Aron, cu toate că el când e vorba de fală și mărire se dă de naționalist înflăcărat, încolo lasă-l numai pe el (dovadă cele petrecute la măcelul din Galați).

N'au lipsit nici ostașii sărguincioși ai fostului inspector Szabó Elemir, ci toți unul ca unul și-au ținut de datorie a onora petrecerea aceasta cu prezența domniilor lor. Așa, că mai lipsia singur nefericitul părinte Urdea și bucuria era deplină.

Fiind vorba de executarea programului, ușor se poate închipui îndată ce iei în socotință pe capelmaștrii acestei petreceri. Preotul Clonția prin câteva vorbe, deschide adunarea și apoi urmează corul „Hristos a înviat“, care împreună cu alte bucăți tot au mai mers și 'n special era interesant, că conducătorul corului voind să dea copiilor tonul cu violina, așa-l dedea, de nici el însuși nu știa ce face, ce-l puțin așa apărea din mișcările lui. Dar monoloagele și celelalte piese așa au fost predate, fără nici un simț și în tonare mai de dai doamne, cât și la un examen te așteptai la mai mult.

Ce să mai zicem și de joc, după ce știm cine a luat parte la această petrecere, între cari a fost și familia Jidovului din loc, care încă a venit să guste din paharul cu nectar al teatrului românesc.

„Vântu“.

Din Șercaia

30 Aprilie n. 1911.

O frumoasă manifestație culturală a avut loc în Șercaia — unul dintre centrele țării Olului, — Marți, a treia zi de Paști, când s'a dat producțiunea teatrală împreună cu dans aranjată de tinerimea de acolo. Această producțiune, cum de multă vreme nu s'a aranjat în Șercaia, a avut un succes atât moral cât și material, care a întrecut așteptările tuturor. Și nu mă îndoesc în credința, că toți aceia, cari au grăbit să contribuie cu prezența lor la ridicarea succesului acestei petreceri, s'au depărtat pe deplin mulțumiți. Deși inteligența și tinerimea română din Șercaia în privința numerică se prezintă foarte modest și deși ne lipsiau multe dintre condițiile împreunate cu aranjarea cu succes a unei producțiuni teatrale, ne lipsiau diletantele, ne lipsia bina și alte multe, totuș însuflețirea arătată atât din partea inteligenței române din loc, cât și din partea tinerimei, care a apucat în mână stindardul culturii românești cu această ocaziune, au învins toate neajunsurile, cari stăteau în calea succesului.

Tinerimea nu s'a speriat de scurtimea timpului, care îi stătea la dispoziție pentru aranjarea petrecerii, ci s'a pus cu tot dinadinsul pe lucru.

Dar pe lângă toată însuflețirea ei nu șar fi ajuns ținta, dacă inteligența română nu îi dădea tot concursul ei. În privința aceasta ne-a dat o frumoasă pildă familia avocatului dr. Hariton Pralea, care n'a pregetat a primi în cvartir ca oaspe pe cele 10—12 zile pe diletanta din Făgăraș, d-șoara Mița Florea, apoi ne-a pus la dispoziție trăsura d-sale, a invitat în mai multe rânduri la masă atât pe directorul artistic d. Aurel P. Bănuțiu, care primise conducerea producțiunii teatrale, cât și întreaga trupă de diletanți și a sprljinuit cu cuvântul și cu fapta întreaga întreprindere. Iar d. dr. Victor Fodor, medic cercual și-a pus la dispoziția comitetului întreg salonul d-sale, — chiar și covoarele

scumpe persiane, — pentru aranjarea și înfrumusețarea binei; familiile *dr. Gherman, dr. Neamțiu, și dr. Decian* asemenea au pus la dispoziția comitetului perdele, covoare pentru aranjarea culiselor și a binei, care după cum s'a spus, — lipsiau cu desăvârșire.

Chiar și d. Wolf, preotul săsesc, încă a sprijinit întreprinderea culturală a tinerimii române dând cvartir și întreținere gratuită la 2 diletante din Făgăraș, d-șoarele Geni și Reli Poparadu.

Astfel încurajată din partea publicului român din Șercaia, tinerimea sub conducerea d-lui *dr. I. Cl. Iuga*, și cu ajutorul neprețuit al d-lui *Aurel P. Bănuțiu*, cu mult zor s'a pus pe lucru, ca să arete publicului mare, care va lua parte la petrecere, că ce poate face voința și însuflețirea.

Examenul splendid dat în prezența publicului destul de numeros, care s'a adunat a treia zi de Paști la Șercaia, a reușit pe deplin și tinerimea de diletanți s'a primit prinsoasă de laudă binemeritată. Voiu schița pe scurt decurgerea acestei producțiuni frumoase și succese.

Programul s'a început cu un punct de violină al d-lui *dr. Iuga*, care între aplausele publicului apare pe bină și ne cântă vre-o câteva cântece populare, făcând să plângă doina și să rîdă hora sub arcușul d-sale. Publicul l-a aplaudat. Al doilea punct din program a fost frumoasa poezie a lui Coșbuc: „Rugămintea din urmă”. declamată cu mult sentiment din partea d-lui *Alexandru Boboia*, care ni s'a arătat ca bun declamator. O singură observare: a declamat prea trăgănat și încet. Publicului însă i-a plăcut și l-a răsplătit cu aplause.

A urmat apoi producțiunea teatrală, predându-se piesa: „*Nepotul răsfățat*” de Kotzebue.

Piesa aceasta a produs mult haz și ilaritate, stărnind dela început și până la capăt buna dispoziție a publicului, care adeseori a aplaudat frenetic pe debutanți.

Toți au jucat bine, în special însă s'au distins d-șoarele *Reli Poparadu*, care a jucat atât de bine, de credeai că e o adevărată actriță; apoi d-șoara *Mița Florea*, și *Geni Poparadu*, cari ambele au fost foarte bune în rolurile lor.

Dintre domni s'au distins prin jocul lor d-nii *Valer Ghircioaș*, care în rolul lui Somnulescu a produs mult haz, d. *Alexandru Boboia*, care a jucat cu mult succes rolul maiorului, d. *dr. Iuga* în rolul principal a lui Iancu și d. *Dr. Frâncu* în a lui Costică.

Celelalte persoane cu roluri secundare, încă au fost bune și la loc. Să nu se uite că pe suflerul l-a făcut d. *Traian Stoica*.

Atât în decursul jocului, cât și la finea actelor publicul a aplaudat adeseori pe diletanți, iar cele patru diletante, între cari și d-șoara *Roza Solomon*, au primit câte un buchet frumos, oferit din partea comitetului aranjator.

La sfârșitul piesei publicul între aplause sgomotoase a chemat pe d. Bănuțiu pe bină, căruia în mare parte i-se poate atribui succesul obținut, și l-a învrednicit de lungi ovațiuni.

După producțiunea publicul a golit sala așezându-se la masă în localitățile casinei, de unde apoi peste puțină vreme a intrat iarăși în sală încingându-se la o horă superbă, în șirul căreia cu adâncă satisfacție am zărit și vre-o 5—6 costume naționale. Laudă celor ce le-au purtat.

Cel mai frumos a fost dintre ele al d-șoarei *Halmagyi* din Comana inf.

S'a dansat 2 Quadrille și 1 Romană.

La Quadrilul prim am numărat peste 80 de părechi. Animația a fost la culme mai cu seamă după pauză. În pauză la mese s'a declamat comic, s'a cântat și s'au rostit 3 vorbiri. Au vorbit d-nii *dr. Fodor*, *A. P. Bănuțiu* și *dr. Iuga*. D. Bănuțiu a făcut propagandă pentru înscrierea de membri la fondul de teatru, instituind o comisie din sânul inteligenței, care să efectueze înscrierea membrilor.

Reîncepându-se dansul am mânat-o mai departe până la orele 5 și jum. dimineața, când dansul spre regretul celor 10—12 părechi, ce mai voiau să danseze, s'a curmat. Singura mângăere însă ne-a rămas, că ne-am petrecut bine și românește.

A participat întreg jurul. Numai Făgărașul s'a arătat mai rece, având de acolo numai rudele celor 3 diletante, pe doamnele Florea și

Poparadu și d. Matei C. Jiga. Partea materială încă a reușit destul de bine, după cum am aflat — fără deficit.

Astfel s'a terminat această frumoasă petrecere românească, la care am regretat, că n'am putut avea nici pe unul dintre deputații dietali ai țării Oltului. (icli).

Scrisori din București

Ne-am boierit! — Nu mai sunt servitori — Încercare de a reînvia opera română — Închiderea corporilor legiuitoare — Plecarea Suveranilor în excursie pe Dunăre — Alegerile parțiale

Alexandri a spus că „Românul s'a născut poet”. Și intru câțva a avut dreptate. Fiindcă sunt și Români cari se nasc poeți. Adevărul este însă că toți Români se nasc boieri. (Bine înțeles vorbesc numai de Români din regatul liberal, care de două veacuri trăiesc într-o atmosferă de orientalism foarte favorabilă dezvoltării celor mai boierești deprinderi).

Fie cât de sărac, Românului îi place să boierească și să se fudulească. Nu fac din aceasta o imputare poporului nostru. Constat numai niște însușiri generale naționale cu cari cine vrea se poate și mândri.

Atât de mult s'a accentuat înclinarea noastră către boierie, încât poporul i-a și consacrat o vorbă: „*Dacă toți ne-om boieri, ghetele cine are să ni-le mai tragă?*”

Această vorbă a fost considerată mai mult ca o glumă. Cu toate acestea azi a început să iasă la iveală înțelesul serios și oare cum profetic al acestei zicale.

Așa e, dacă toată lumea se boierește, numai are cine să ne scoată ghetele. Și pe cât se pare, aceasta este situația azi la noi: ne-am boierit cu toții. Dovadă: n'are cine să ne mai scoată ghetele.

Da, nu mai sunt servitori. Și-acum, noi boierii, noi fudulii, noi oamenii subțiri și doritori de odihnă trebuie să ne scoatem singuri ghetele, să ne măturăm casele, să ne spălăm rufe.

Servitori nu mai sunt. Aceasta este cea mai recentă criză ce bântue în București. Ce va face oare guvernul? Va veni cu un proiect de lege prin care se vor crea... noi servitori și servitoare? Nu știm. În orice caz, ceva trebuie să se facă pentru că, ori cât am fi de democrați, tot nu ni-se poate pretinde să ne neglijăm ocupațiile celelalte ca să vedem de bucătărie.

Cu toate acestea, n'au dispărut încă toate vechile slujnice din București. Nu, sunt. Nu le mai place să slugească însă. S'au boierit și ele. Nu se mai angajează. Sau, dacă binevoiesc măcar să se tocmească pentru ca a doua zi să aibă prilejul să nu se ducă la stăpânul la care s'au angajat și dela care au luat și arvună, atunci devin foarte mofturoase.

Te coase, te descoase, te întreabă dacă ești însurat, dacă ai copii, dacă-ți iubești nevasta. Cunoaștem pe cineva în București care, dacă ar fi vrut să îndeplinească toate condițiile pe cari i-le pune o servitoare, ar fi trebuit: 1) să divorțeze; 2) să-și părăsească copiii; 3) să-și dea demisia din armată; etc.

Din când în când se face câte o timidă încercare pentru a se reînvia opera română.

Cu toate că publicul nostru este foarte amator de muzică și cu toate că această pasiune îl face chiar să admită până și cele mai medice companii lirice străine, totuși nimeni n'a reușit până a um să înjghebeze un cât de modest început trainic de operă românească.

Cauza nu este lipsa de elemente. Elemente lirice avem foarte multe, multe și de mare valoare unele din ele. Aceste elemente sunt însă răspândite. Pentru a le întruni într'un splendid mănunchiu trebuie doi factori: un conducător energic și competent și fonduri necesare.

Și conducător ar fi. Lipsesc fondurile necesare însă.

Dar dacă am spus că conducătorii ar fi, aceasta nu însemnează că noua operă română ar putea să fie condusă de d. Gh. Ștefănescu, care a organizat acum, la teatrul Leon Popescu, o serie de spectacole de operă cu elevii săi.

Deși primul spectacol a fost cât se poate de îngrijit, o asemenea sarcină n'ar mai putea

să-și asume azi fostul profesor dela Conservator fiindcă e foarte bătrân. Din această pricină d-sa nu mai poate inspira încrederea trebuitoare spre a putea strânge în jurul său elementele de valoare cari acum sunt răslețe.

Totuși încercările sale actuale sunt vrednice de toată lauda.

Vineri 22 Aprilie s'au închis corpurile legiuitoare.

Iată textul mesagiului regal de închidere:

*Domnilor deputați,
Domnilor senatori,*

Închizând astăzi întâia sesiune a noii legișlaturi sunt fericit a vă exprima mulțumirile mele pentru munca înțeleaptă cu care a-ți răspuns la însărcinarea primită dela țară.

În scurtul timp în care v'ați putut desfășura activitatea ați contribuit la realizarea unei părți însemnate cerută de situația internă.

Prin votarea bugetului întocmit în vederea acestor îmbunătățiri și prin modificarea parțială a câtorva legi ați ușurat viața țăranilor și ați dovedit interesul ce-l aveți pentru interesele claselor numeroase dând tot deodată armatei, mijloacele necesare pentru întărirea ei.

Mulțumită sprijinului ce dați guvernului meu, rodnică sesiune cu care a-ți început va fi tot așa de binefăcătoare și astfel veți fi făcut un pas mai departe pentru înaintarea României.

Carol.

Urmează semnăturile miniștrilor.

Eri dimineața la orele 8 și 40 minute familiile noastre regală și princiară a părăsit palatul regal spre a se duce la Oltenița de unde s'au imbarcat pe iachta *Ștefan cel mare*, pe care fac excursia pe Dunăre, despre care am vorbit la timp.

Pe parcursul dintre București și Oltenița, trenul regal s'a oprit la stațiile Budești și Curcani, unde Suveranii s'au coborât, în mijlocul urarelor ce izbucneau din sute de piepturi, și s'au întreținut cu țăranii, interesându-se cu multă bunăvoință de nevoile lor.

Mișcătoare a fost întâlnirea, dela Curcani, dintre regele Carol și mai mulți veterani din războiul pentru independență, cari s'au înfățișat Suveranului cu piepturile acoperite de decorațiile câștigate pe câmpul de războiu.

Până în momentul, când scriu aceste rânduri, iachta regală a ajuns la T.-Severin. În toate porturile atât românești cât și bulgărești, trecerea Suveranilor și principilor noștri moștenitori a fost salutată în mod oficial de autorități și cu entuziasm de populațiile respective.

Luni 25 au loc alegerile parțiale pentru Cameră și Senat. Sunt vacante 12 locuri și anume:

Luni se fac alegerile pentru: câte un loc la colegiul I de Cameră la Buzău, Brăila, Ilfov, Muscel și Prahova; câte un loc la colegiul al II-lea de Cameră la Argeș, Gorj și două la Mehedinți; un loc la colegiul al II-lea de Senat din Tutova.

Mercuri 27 Aprilie se fac alegerile pentru: câte-un loc la colegiul al II-lea de Cameră din Ilfov și Tutova.

Dintre foștii miniștri liberali, candidează la aceste alegeri d. Emil Costinescu, la locul de deputat de Muscel.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

INFORMAȚIUNI

Arad, 26 Aprilie v. 1911.

De-ale noastre.

Din cauza abundenței de material de actualitate am suprimat pentru numărul de azi atât cronica „Litere — arte — științe”, cât și „Cronica economică”.

Listele electorale. Se face cunoscut, că listele electorale provizorii pentru anul 1912 se pun spre vederea publică în toate comunele din 5 până în 15 Maiu n. și adecă în cancelariile comunale, respective notariale. In timpul acesta se pot prezenta recursuri pentru primire în liste sau pentru ștergeri din liste. Aceste reclamațiuni încă se vor pune spre vedere publică în localitățile susnumite, din 16 până în 25 Maiu n. în care timp oricine are dreptul a-și face observările asupra lor.

Atragere deosebită atențiune, a preoților, învățătorilor și a tuturor aderenților partidului național, asupra acestor liste. Dreptul de alegător e cel mai de căpetenie drept al unui cetățean.

Apel. In comuna Broșteni (Kiskerek) comitatul Albei inferioare, a treia zi de Paști în 25 Aprilie n. pe la 1 oră d. a., s'a născut un foc ne mai pomenit, care ajutat de vânt, și fiindcă începuse din marginea satului, n'a cruțat nimic ce i-a stat în cale, așa că într'o oră au ars 74 de case împreună cu toate supraedificatele, șuri, grajduri, coșuri pline de cucuruz, haine, bucate, mâncări și aite. Nouăzeci de familii au rămas sub cerul liber, lipsite și de mâncare și de îmbrăcăminte, precum și de unele economice. Oamenii și vite nu au ars. Paguba se urcă la 150.000 coroane. Asigurat nu a fost nici unul. Apelăm deci, în numele acestor nenorociți, la toate inimile de creștin și cerem sprijinul prin contribuire benevolă, ca să putem ajuta cel puțin în parte pe acești de D-zeu certaji.

Oferte să se trimeată la oficiul parohial gr. ort. din Broșteni (Kiskerek) u. p. Szászcsanád, care la timpul său va împărți ajutorul dat și va publica în ziare rezultatul.

Broșteni la 16/29 Aprilie 1911. — *Ioachim Marcu* paroh, *Dragomir Dicoiu* epitrop.

Greșeli de tipar. In poezia „Fiorii primăverii”, publicată în Nr. 89 al ziarului nostru s'au strecurat mai multe greșeli de tipar. Așa în șirul ultim din strofa a 2-a în loc de „fiori nedesmorțiți” este a se pune „fiori nedeslușiți”. In șirul ultim din strofa a treia în loc de „Ferite de lumină” este a se pune „Trezite de lumină”.

La fondul Victor și Eugenia Tordășianu pentru înzestrarea fetelor sărace, a Reuniunii meseriașilor români sibieni, din prilejul expoziției de vite a Reuniunii rom. agricole, ținute în Săcel, s'au făcut următoarele daruri:

N. Hențiu presid. juriului expoziției, Aurel Hăgegan notar, Vale, I. Batuca notar, Galeș, Val. Savu notar substitut, Aciliu, Val. Pop notar, I. Dancu proprietar, Aron Flucus paroh, G. Bucșa v.-notar, Gligor Dancu mare proprietar, toți din Săcel, A. Vlad paroh, Mag, I. Popescu proprietar Sibiel, N. Tamaș notar Cacova, N. Drăgan notar Bungard, Aur. Decei, not., Gurarâului, Valer Popovici paroh Sibiel, Timoteiu Popovici profesor

Sibiiu, fiecare câte 1 cor.; I. Patachi inv. Săcel, Ioachim Marcu paroh, Broșten și soția sa Ana n. Dancu, câte 50 b.; Romul Perian cassarul Reun. agricole, 40 bani și Victor Tordășianu, secretar 10 bani. Total 18 cor.

Se caută un Corector la ziarul nostru „Românul”, cu începere dela 15 Maiu n. a. c. Plata deocamdată 150 cor. lunar.

În comuna Arpașul de sus (comit. Făgărașului), dupăcum ni-se scrie, în 25 Februarie c. și-a început activitatea însoțirea de credit sistem Raiffeisen. Meritul înființării acestei însoțiri îl are învățătorul de acolo, Adam Tuto, apoi d. Victor Tordășian și harnicul preot din Ucea de jos, Ilie Mănecuță, cari au ajutat și îndemnat poporul.

La fondul dr. P. Șpan pentru ajutorarea copiilor de Moți, aplicați la meserii, al „Reuniunii sodalilor români din Sibiiu” au mai dăruit: Anastasiu Beșa, conducătorul agenturii „Albinei” (Dicioșmărtin) și fiul său Traian, 2 cor.; Gligor Dancu, propr. (Săcel) 1 cor.; Ieronim Preda, librar (Făgăraș), Nic. Bembea și Ioan Dobrotă, învățători (Sibiel), Stanciu Stroia, inv. (Cacova), Aur. Decei, not. (Gurarâului), Valer Popovici, par. (Sibiel), câte 2 cor.; credincioșii din Valea Lupșei din discul dela Paști, la îndemnul par. Avram Cioran, cor. 908; Ionel Vasiiu, pract. libr. 30 b.; iar din prilejul serbării pomilor din Tălmăcel au dăruit: I. Druhora, par. (Boița), I. Roman, par., Toma Târșă, comerec. (Tălmăcel), câte 2 cor.; Ioan Fanea, notar și d-na, Aurel Barbu, inv. și d-na Elena n. Reou, inv. (Tălmăcel), câte 5 cor.; George Rusu, măsar, Dum. Oancea, primar, Nic. Săcarea, inv. și d-na Ana, Ioan Chirilă, econ., Dum. Rădoi, oier, Toma Rădoi, colector com., toți din Tălmăcel; Eugen Popescu, dir. școl. (Boița) și Rom Simu, inv. pens. (Sibiiu), fiecare câte 1 cor. d-na Maria R. Simu, Nic. N. Barbu, Toma Popa, vornic, Petru Stroilă, ec., Nic. Șerbănescu, epitr., (Tălmăcel), câte 50 bani; Petru Fântână, ec., Emilian Dancu, cassar, Ioan Oancea, polițai, Ioan Rădoi, oier, (Tălmăcel), câte 60 b.; Aur. Bratu, prof. 40 bani; Eugenia Tordășian, prof., Nic. Iosif, inv. pens., câte 15 bani; Miorica Tordășian, dr. Vasile Stan, prof., Eugenia Derleanu și Vic. Tordășian, câte 10 bani; Dem. Moldovan, prot. (Sighișoara) 2 cor. și Ioan Marin, par. (Boroșineul mic), 3 cor. Starea fondului cor. 513-78

Donațiuni. Pentru fondul jubilar de 25 de ani dela înființarea școlii civile de fete cu internat a Asociațiunii, au intrat până acum următoarele donațiuni dela binevoitori și dela absolventele școlii:

„Albina” 500 cor. P. Cosma 100 cor. dr. Brediceanu, I. Vătășan, Iosif Lissai, C. Popp, câte 5 cor. David, Mohan, Eug. Vancu, N. Benția, câte 3 cor. Velcean 1 cor. Livia Fruma 10 cor. Fam. dr. Ieu, 40 cor. Olga Draia, elevă cl. II. civ. 10 cor. Cornelia Man, dr. Eugen Piso câte 10 cor. dr. Liviu Turcu 2 cor. Ir. Fincu, 10 cor. Else Bergleiter 5 cor. Al. Lebu, 100 cor. dr. Ilie Iancu, 40 cor. Lazar Triteanu, 20 cor. Demetriu Câmpian, Ioan Rebeaga, câte 5 cor. Pantaleon Lucaș, Mateiu Voileanu, câte 2 cor. Nic. Ivan, 10 cor. Galacteon Șagău, 10 cor. Romulus Perian, 2 cor. Pamfilie, Aurelia Reou, câte 5 cor. dr. Vasile Preda 40 cor. Stefan Moga, A. Rusu, Hortensia Goga, cât 10 cor. Virginia Podoabă, Tulia Bogdan, câte 4 cor. Claudia Goga, 3 cor. dr. Liviu Lemény 30 cor. Maria Lemény, Livia Crăciunescu, câte 20 cor. Văd. Bugarski 10 cor. Ioan Budiu, Octavian Neagoș, câte 2 cor. Victor Iosof, 1 cor. Gheorghe Imbăruș, 2 cor. Agapia Vulcu, 10 cor. Sabina Brote, 5 cor. dr. Nicolae Iltu, 20 cor. Rudolf Trentina, 2 cor. d-șoarele Pipoș, 3 cor. dr. Atanasie Marienescu, 5 cor. El. Stroia, 4 cor. P. Frentz, 3 cor. Nicolae Togan, 10 cor. Constanța Balinth. Caliope Boiu, câte 5 cor. dr. Lucian Borcia, 40 cor. dr. Vasile Dan, 20 cor. dr. Laday,

10 cor. dr. Alexandru Vasile, 5 cor. dr. Moldovan, 10 cor. Elena Isacu, Suciu, auditor, câte 5 cor. Ilie Măcelariu, 10 cor. Muntean P. 12 cor. Ana Stan, dr. Roșca, câte 5 cor. Roșca, Mih. Jourca, câte 3 cor. Constanța dr. Popp, 5 cor. Leontina G. Proca, 10 cor. Suma 1321 cor.

Direcțiunea școlii exprimă profundă mulțămire.

Din patrie.

Foc în Beiuș. Din Beiuș ni-se scriu următoarele: În 6 Maiu n., în ziua de sf. Gheorghe orele 10 a. m. pe timpul celebrării liturghiei, s'a aprins în mijlocul orașului istoric edificiul „Crășma de Piatră”, care cândva era castelul de vânătoare al regilor Ungariei, astăzi depozitul regaliei unde se afla aproviziunea crășmelor din jurul Beiușului, vre-o 150 la număr.

Focul s'a iscat din negrija unui servitor în odaia unde se încălzește apa pentru curățirea buților de spirt, și a ajuns deja până la magazinul de spirt, care însă a fost ferit de exploziune numai prin istețimea pompierilor harnici de sub conducerea profesorului *Ioan Bușița*. La cas contrar o cantitate enormă de spirt în preț de 50 mii coroane ar fi fost prada exploziunii și jertfa focului.

Pe lângă toată forțarea pompierilor și alor vre-o 200 de oameni ajutători a ars edificiul și cea mai mare parte a magazinelor, focul era mai periculos când au ars mai multe sute de lăzi de bere, atuncia s'au aprins și localitățile laterale a caselor învecinate și focul astfel s'a putut localiza, numai dacă s'a potolit vântul, ce de nu se întâmpla ar fi ars o parte a Beiușului.

Atât episcopia română a Orăzii-mari, cât și proprietarul edificiilor „Crășma de Piatră” — așa și esarândătorul localităților și regalistul au pagube enorm de mari.

Foc în Vulcan. Din Vulcan primim știrea, că în noaptea de 5 Maiu n. în Vulcan s'a iscat un foc foarte mare, care în timp scurt a nimicit întreg magazinul de cărbuni a societății de Salgó-Tarján.

Cinci muncitori au pierit în flacări. Paguba se urcă la jumătate milion coroane.

Judecătoria pentru borfași. Cetim în „Pesti Napló”: Azi și-a început activitatea judecătoria pentru borfași (pungași) în clădirea internatului de excentați, având de președinte pe consilierul polițienesc Augustin Lassner.

E o instituțiune nouă această judecătoria dela care se așteaptă o ameliorare a stărilor lamentabile de siguranță publică din capitală. Din aceasta judecătoria fac parte pe lângă Lassner Gheorghe Szmetena, Bela Kubesch și Iosif Polgar concipiști și dr. Iuliu Tóth vice concipist polițienesc

Judecătoria și-a pornit activitatea cu afacerea lucrătorului de stolerie *Nathan Hirschel Reichmann*. Acesta exilat odată de pe teritoriul capitalei e tras la judecată pentru reintoarcerea oprită. Transgresiunea s'a pedepsit cu 10 zile arest.

Recrutare tristă. Ieri a fost asentarea în comuna fruntașă din comit. Aradului, în Pecica.

Din 387 obligați, 120 tineri sunt în America, iar materialul ce a rămas acas, e atât de șubred, atât de neapt, încât abia pe 53 feciori ia aflat comisiunea de asentare corespunzători.

Spaima fetițelor. Librarul Emil Winter din Érsekújvár e acuzat de către treizeci și doi de părinți cu atentate imorale împotriva fetițelor lor. E o acuză nespuse de gravă, care se repetă de un timp încoace mereu aproape în fiecare oraș și e semnul evident al decadentei morale ce dominează spiritul de azi. Cercetarea e condusă de către concipistul de poliție Hajek, care a luat deja fasiunea mai multor părinți. Părinții unul câte unul au mărturisit, că observaseră de mai mult timp o atitudine nervoasă, neobicinuită la fetițe, cari erau palide și deprimare, nu le venia

Inchiriare de cafenea.

Aduce la cunoștința on. public din Arad și împrejurimi, că am luat și susțin

cafeneaua Rákoczi

frumos aranjată
din strada
Boczko.

Depun toată străduința posibilă de a mulțami pe musterii mei stimați, servindu-i cu atențiune totdeauna ieftin, beuturi curate, mâncări excelente.
Buffet și separeuri frumoase.

Solicita sprijin binevoitor

FRENKEL LAJOS, cafegiu.

însă la socoteală să presupună o astfel de monstruositate și nici decât, că un bărbat matur să fi abuzat de credulitatea și neștiința copilelor nevinovate. În sfârșit totuși la stăruința câtorva părinți copilele au spus tot. Astfel au ajuns să facă arătare împotriva acestei bestii lipsită de conștiință, îmbrăcată în haine de om.

Dela frați

Locotenentul Rodrig Goliescu își va termina construirea noului său tip de avioplan la arsenalul armatei.

Ministerul de războiu i-a făgăduit cumpărarea unui motor, așa că aviatorul va face în curând sboruri cu noul său aeroplan, pe care-l va ceda apoi ministerului de războiu.

Presa română la serbările din Anglia. În urma invitațiilor făcute de ministerul de externe, Sindicatul ziaristilor din București a delegat pe d-nii C. C. Bacalbașa și G. Ranetti să reprezinte presa românească la serbările încoronării regelui Gheorghe V al Angliei, serbări ce vor începe la 9 (22) Iunie.

Din străinătate.

Furturi de relicvii la locurile sfinte. Guvernatorul turc din Ierusalim a trimis din nou un raport guvernului său, prin care se plânge că furturile de relicvii la locurile sfinte continuă. Unele biserici au fost literalmente despoiate de odora-rele lor.

Englezii au furat și au trimis în Anglia relicvii în valoare de câteva zeci de mii.

Militarizarea școlilor din China. Ministrul instrucțiunii din China a ordonat obligativitatea exercițiilor gimnastice și de tragere în școlile primare și în licee, cari vor fi provăzute cu puști și li-se vor atașa instructori militari.

Agitație în Novi-Bazar. Ziarul din Constantinopol „Jeni Gazeta” află că e primejdle ca Sârbii din sangiacul Novi-Bazar să imiteze pe munte-negreni ajutând pe răsculații albanezi. Sârbii se agită și ei în privința Turcilor.

Căderea unui aviator. Din Bruxelles vine știrea, că aviatorul Cacheux, făcând o ascensiune, a căzut dela o înălțime relativ mare, rămându-se mortal.

O nouă ramură a liniilor ferate din Anatolia. Compania căilor ferate anatoliene a obținut concesiunea construirii unei noi ramuri, în lungime de 150 km., dela Haidar-Pașa la Balu. Apoi se va trage o linie până la Heraclia, la Marea-Neagră.

Atențiune. Despre mașinile agricole, industriale și prima turnătorie de fier a lui *Sam. Wagner* în Sibiu (Transilvania), care se bucură de cea mai bună reputație atât în țara noastră, cât și în Orient, anunțul său se găsește publicat în mijlocul coloanelor acestui ziar și este foarte interesant pentru Domnii agricultori a-l citi — și înainte de a-și procura cineva mașini din alte fabrici, să se adreseze renumitei fabrici *Sam. Wagner* în Sibiu.

x **A apărut:** *Elemi népiskola értesítő könyvecske* — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

POȘTA REDACȚIEI

Maria Ciungarin. Se va publica în numărul poporal viitor.

Redactor responsabil: **Atanasiu Hălmăgian.**

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Eftimiu Victor, Înșirate Mărgărite. Poem feeric	2—
Gorki M., Mama, roman	1:50
Payot I., Educația voinței.	2—
Mikszath C., Cavalerii	—30
Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete	—30
Jules Payot Educația vinței	2—
Sadovean Pevestiri din războiu ediția II.	2—
„ Floare ofilită ed. II.	2—
„ Apa morților roman,	2—
Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel	2—
Mironescu Dr. [Th. Cura de slăbit și de îngrășat	—30
Flamarion C. Urania vol. I și II à	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1—
Agârbiceanu I. În întuneric.	2—
Gârleanu Em. Din lumea celor cari nuvântă	2—
Sadoveanu M. Apa morților, roman	2—
„ „ Soimii	2—
„ „ Povestiri de seară	2—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2—

Sandu Aldea C. Ape mari	2—
Dulfu P. Povești și cântece	1:50
Gorkii M. Parvenții	1.50
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic	1—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30
<i>Albumul armatei române</i> 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52	Cor. 15—
<i>Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878</i>	Cor. 2:50
Agârbiceanu I.: „În întuneric”, nuvele	2—
Luncianu M.: „În sărbători” nuvele	1.50
Baltag Radu: „Feciorul” nuvele	1.50
Hai să râdem, Almanahul revistei literare Minerva	1.—
Shakespeare W. „Regele Lear” tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911	2—
Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX.	3—
Agârbiceanu I. Două iubiri	2—
„ „ În clasa cultă.	1:80
Ghibu I. Ziaristica bisericească la Români	2—
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826	3—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele.	2—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu	3:50
Stavri A. Luminșuri, poezii	2—
Poe Edgar, Ingropat de viu	—10
Martig. Em. Psihologia pedagogică	3:50
Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta”	—30
Boteni I.: „Drumuri”	—30
Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii”	—30
<i>Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate</i>	Cor. 3—
Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.	

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MARY.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(30) — Urmare —

— „Putem să mergem mai departe și să dăm în strada cealaltă, în colțul acela ajungem la monumentul lui Iohn Eriksen.”

— „Da, I-aș vedea bucuros.”

Și pleacă.

— „Vii odată?”, strigă Ioergen cânelui și ridică bastonul. Pe Ioergen îl atinsese că Mary nu-i dăduse nici măcar mâna. Cânelu veni, plin de spaimă, dar se făcu iarăș vesel, căci îl agrația și îl neteza Mary.

— „Am fost câteva săptămâni în America”, zise ea.

— „Da, am auzit.”

— „N'am putut să dau nicăiri în cărți de cele cincizeci de mii de coroane, de care mi-ai vorbit și mi-am închipuit, că trebuie să existe o socoteală acolo despre averea din America. Și așa a și fost, într'adevăr. De aceea am crezut, că este cu cale să călătoresc în America și să o scap. Capitalul principal era pierdut.”

— „Ei? Și? Altfel?”

— „Tot ce nu s'a folosit din procentele anului acestuia, am adus cu mine.”

— „Au fost banii plasați bine?”

— „Mai bine, cred, decât ar fi fost cu puțință în Europa.”

Urmă un mic intermezzo. Cânelu fugise de pe trotuar pe stradă și primi câteva lovituri.

Mary era revoltată. „De unde să știe bietul animal asta?”

— „O știe el prea bine, da' n'a învățat să asculte.”

Au mers amândoi mai departe, repede. Ioergen întrebă: „De ce-mi povestești toate astea? Care ți-e scopul?”

— „Vreau să știi, că ne putem lua îndată.”

— „Spune, cât este?”

— „Vreo câteva sute de mii.”

— „De dolari?”

— „Nu, de coroane. Și pe deasupra încă cele cincizeci de mii.”

— „Asta nu-i de ajuns.”

— „Cu cele ce le mai avem?”

— „Ce „mai avem” nu ne aduce de prezent aproape nimic — o știi tu prea bine.”

Mary începu să se simțească sdrolbită.

El o băgă de samă din vorba ei, când zise: „Avem pădurea ca scut de apărare.”

— „Pădurea avem voie să o tăiem abia după trei ani. Poate și mai târziu, în patru, în cinci ani — atârnă dela creșterea pădurei.”

Mary știa, că el are dreptate; de ce a și amintit ea aceasta?

— „Dar zece până'n douăsprezece mii de coroane la an?”

— „În situația noastră nu ne este de ajuns.”

Alt intermezzo. Nu mai era trotuarul, era o piață mare publică, urde era multă murdărie. Amândoi își uitaseră de câțel. Un câne mare, murdar, de corabie, de aceeași rasă ca câțelul lor, avea concediu cu câțiva mătrozi, cari colindau tocmai pe stradă. Cu camarădul acesta binevenit legase prietenie câțelul lui Ioergen.

L-au chemat înapoi cu mare greu, murdar, cum era. Deoarece strigase Mary într'acelaș timp cu stăpânul său, se întoarse câțelul plin de fericire, primi însă o lovitură cu bastonul și începu să se chelălăiască. „Ciudat”, zise Mary, „că nu poți să legi pace cu un câțeluș mititel, care te ascultă.” I-a venit în minte din nou cânelu finlandez de acasă, dela vecinul ei.

— „Și cu cânelu acela s'a purtat atât de sălbatic. Ioergen nu-i răspunde. După ce-i urmă câțelul pășind supus cu piciorușele lui și după ce se simți stăpânul în stăpânirea lui, zise: „Știe unchiul Klaus ceva despre averea aceasta?”

— „Nu cred să știe altcineva afară de noi doi. De ce mă întrebi?”

— „Lucrul cel mai bun va fi, să vorbim cu unchiul Klaus pe față.”

Ea rămase uimită locului: „Cu unchiul Klaus?”

— „Și Ioergen stete pe loc. Acum se priveau reciproc.”

— „Așa ajungem mai departe”, zise Ioergen

In cancelaria advocațională a subsemnatului află momentan aplicare

un candidat de avocat

cu praxă,

pe lângă condițiuni favorabile.

Ladislau Man, avocat

Vișău-de-sus (Felső-visó).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte :

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

La librăria diecezană din Arad

se găsec

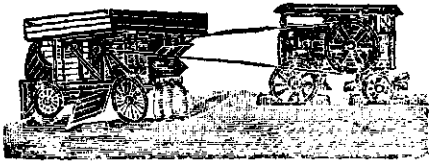
propise (corecte)

de examen

cu Cor. 1-20 o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare. ➔

DACĂ DOMNIATA
dorești să-ți cumperi un aparat montat cu
motor
bun
perfect
și de o **productivitate deosebită**

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa: —
ZĂ-to cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN

BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 66.

Intreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite **prezent și elinuar de spese — gratis.**

Covârșesc orice concurență

prin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor

ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui

Czernóczy Mihály,

de sub numărul 3 strada Kossuth, Arad.

Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical :

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef : **Dr. A. Cozmutza.**

Consultajuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Trag binevoitoarea atențiune a on. public asupra institutului meu de

spălat și călcat

bine aranjat, în care primesc tot felul de **curățire.**

Cu stimă :

SZABÓ BÁLINTNÉ, Arad
str. Deák Ferencz Nr. 7.

pe 15 Maiu, eventual pe 1 Iunie a. c. un

Caut candidat

și un

scriitor de avocat român,

ambii cu praxă bună. Reflectanții să se adreseze la mine pe lângă comunicarea condițiilor.

Dr. Andreiu Dobossy
advocat, Szatmár (Attila-uteza Ga).

-- „Cu unchiul Klaus?” Ea își pironi ochii asupra lui. Nu-l pricepea.

— „El o să facă mult pentru cinstea familiei”, zise Ioergen, mergând mai departe, cu o privire scurtă în lături. Ea se făcu albă ca părtele, dar totuși îl urma. „Să ne încredințăm secretul unchiului Klaus?” murmură ea în urma lui. Injosirea nu putea merge mai departe.

— „O să meargă”, răspuse el dându-i îndemnuri, aproape vesel, „acum n'o să mai poată să ne respingă”. Stătuse poate și asta în tactica sa?

El se apropia de dânsa și mai mult :

„Dacă nu știe unchiul Klaus nimic de averta asta, atunci căpătăm mai mult — mă înțelegi tu?”

Cât de bine să răsândise el la toate! Ori câtă greață să fi simțit ea, totuși, îi impunea. Ioergen era de sigur mai mult decât crezuse ea. De și-ar putea desvolta calitățile cu răgaz, ar pune în uimire — de sigur — pe mai mulți.

Ea singură se istovi și-și adună tot mai mult și mai mult cutele inimii, ca o frunză într'o căldură, care pârjolește. „Vrei să clarifici tu lucrurile cu unchiul Klaus?”

— „Firește, călătoresc imediat cu tine acasă; n'a trebuit să vii de loc, puteai să-mi anunți numai cum stau lucrurile.”

Ea mergea cu capul aplecat și tremura. Superioritatea lui o apăsa la pământ, comentariile lui îi pricinuiau o greață în piept. I-s'a întâmplat ca odată, mai înainte, când n'a putut să mai facă nici un pas. Nu mai putea să umble pe lângă el.

Atunci auzi strigând pe Ioergen: „Vino în coace, javră afurisită!” Iară cu cățelul! Il ademenise din nou tovarășul lui murdar de pe cărarea datorinței. Vocea lui Ioergen avea ceva caracteristic cu desăvârșire, când porunca — era înăbușită și într'acelaș timp aspră.

Cățelul o cunoștea bine și se mulțami cu atâta, că se uită în sus, spre stăpân, în cea mai mare disperare. Dar fiindcă era înzestrat cu o ușurință de minte, fericită, se aruncă de odată, din nou, vesel peste camaradul său și începu din nou jocul, ca și când nu s'ar fi petrecut nimic.

Mary trase o învățătură din faptul acesta. Asta s'a întâmplat în nemijlocită apropiere de monumentul lui Iohn Eriksen. Se uită spre opera de artă, în sus, privi în ochii mari, buni, meditativi ai lui Iohn-Eriksen, până ce ochii ei se umplură de lacrimi. Era atât de nenorocită.

Intr'aceea se năcăjea Ioergen cu cățelul. Ioergen avea ca principiu în educația, care o dădea, de a nu lăsa pe voia cânelui nici când acesta se lupta cu voința stăpânului său.

„Vino în coace, ștregărelule”, zise prefăcându-se. Cățelul se uită la stăpân cu mirare. Se opri în mijlocul jocului. „Vino, vino, ștregărelule”. Cățelul făcu câteva sărituri vesele. În memoria sa veniră câteva ceasuri petrecute bine și în prietinie. Da de-or mal fi ceasuri de alea și acum? Ori cum, tot stete la îndoială se tăvăli, și în curând era iarăși între labele prietinelui murdar — amândoi pe spate.

Vreo câțiva oameni, cari treceau, au stat locului. Neascultarea cățelului le făcea haz.

Asta-l întărâta pe Ioergen. Mary o simți și voi să scape cățelul; se afla la spatele lui Ioergen și-l agrăi încet, pe franțuzește.

„Nu-i frumos, să-l ademenesti și să-l bați mai apoi”. Ioergen se făcu și mai tăfnos.

„La astea nu te pricepi tu de loc”, zise el, tot în franțuzește. Și începu să-l ademenască din nou.

Cățelul se opri din joc și privi la el cu buna-credința mioapă, proprie cățelușilor buni. Ioergen se apropie de el, ademenindu-l, dar ținând la spate bastonul. Răsetele trecătorilor îl scoaseră din sărite, dar furia lui și-o potolia puțin în cuvinte prietinoase: „Vino, vino, ștregărelule!”

— „Nu-i credel”, strigă un matroz englez. Era însă prea târziu, căci Ioergen îl prinsese deja de una din urechile cele lungi. Cățelul schelălăia. Trebuie să-l fi pișcat de ureche Ioergen. Mary îi strigă pe franțuzește: „Nu-l bate!” Ioergen însă îl izbi. Nu lovea prea tare, dar cănele se schelălăia grozav — îi era frică. Ioergen îl lovi încă odată, nici de astă dată tare, o făcu mai mult cu scopul să năcăjească întregă societatea. Cățelul hăulea așa de grozav, încât Mary nu se mai putu stăpâni. Stete cu ochii ei mari, blânzi, ațintiți asupra lui Iohn Eriksen, și zise: „Acum m'ai bătut pe mine, Ioergen.”

(Va urma)

ANUNȚ.

Prima turnătorie de fier și alamă Sibiană, fabrică de mașini agricole și industriale, atelier de mori și mare prăvălie de fier.

Are onoarea a recomanda P. T. public bogatul său depozit în mașini de treerat cu brațul, cu manej în curele sau cu transmisiuni, treerător cu scuturător de paie cu însăcutor și dublu curățitor de ori ce mărime, asemenea motoare încălșite cu benzin sau păcură dela 2 cai putere însus, mașini de treerat trifoiu, mașini de secerat cu și fără aparat de legat, cositoare de nutreț, greble americane pentru strânsul nutrețului, mașini de lână cu darac sau lup, piudă pentru abale (postav), mori pe postament foarte solid din lemn tare, pietrii de mori de Buda, franceze, sucroer, cincantină, și de Königsberg.

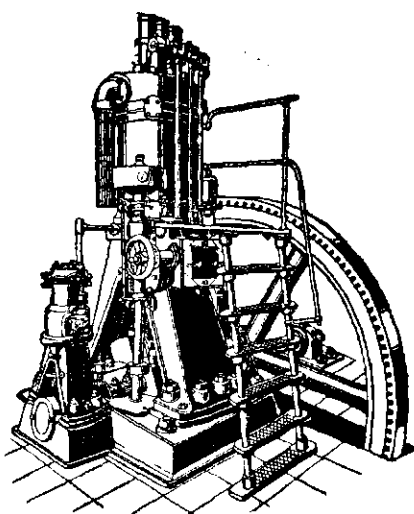
Curele prima calitate englezești.

Cu un cuvânt tot soiul de mașini agricole sau industriale în asortiment mare depozit din ori ce soiul de mașini mari sau mici, cu **prețurile cele mai moderate și condițiuni de plată favorabile.**

Cine dorește a-și procura ori și ce mașini și vrea să fie cinstit servit — cu garanță — să se adreseze acestei firme.

Cataloage și desemnuri la cerere gratis și franco.

Feriți-vă de escroci?

Execuție modernă, solidă, și reală de prima clasă, serviciu prompt și prețuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficianți. Premiat la expoziția din București 1906 cu Grand Prix, cea mai înaltă distincție și medalie de aur. La expoziția regnicolară din Cincibiseriei 1907 cu medalie de aur, la expoziția din Sepsiszentgyörgy cu medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnătorie de fier.

Brașov.

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efepțuește:

stabilimente de turbine, motoare și locomobile de ulei brut „Coroana“, mori mânate cu motor și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

1909 Paris grand Prix.

Premiat: Presburg 1908, cu crucea de onoare cu coroană de aur și cu medalie expoziției.

Premiat:

Sibiu 1903 cu crucea de argint.

Premiat:

Timișoara 1908 cu medalie de aur.

Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim, diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
mănată cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner

Frideric Homm

Sibiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. □ Weinanger 2-6. □ Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

Vânzare en gros și în detal cu Ardeleni.

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de tee.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

Inginer
Eugen Tilea

Bureau Tehnic

București, Calea-Victoriei 76.

Projectarea și construirea
de vile, școli și tot felul
de clădiri în stil românesc
:: și modern. ::

◆ ◆
Construcțiuni în beton
armat, alimentări cu apă
și canalizări de orașe,
construcțiuni de magazii
- de cereale etc. -

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

La
**Librăria die-
cezană, Arad**

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în pele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a executa tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
invitări pentru petreceri.